

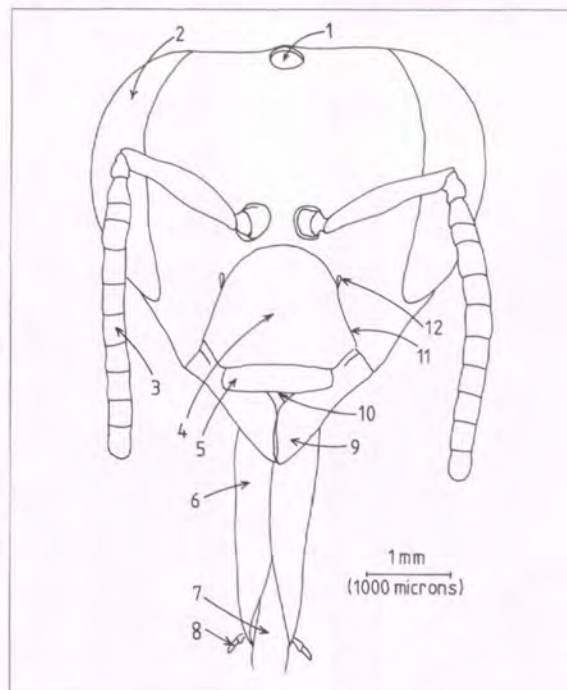
Uitgave: de Imkersbond ABTB, de Imkersbond van de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de ZLTO, en de VBBN

10-2
februari 2001

bijen

MAANDBLAAD VOOR IMKERS

Voor het omslag heeft de heer A.M. Millington-Ward uit Oegstgeest foto's beschikbaar gesteld van onderdelen van de honingbij. De foto's zijn gemaakt met een scanningelectronen-microscop.

We bekijken de kop van een werksterbij nu van opzij. De ocellus (1) en het samengestelde oog (2) zijn ook nu goed te herkennen.

'De tong (glossa (8)) is een deel van de onderlip en ligt midden in het voedsel- kanaal. Speeksel, dat gevormd wordt in de speekselklieren in de kop en het borststuk, kan wanneer de monddelen min of meer naar achteren geklapt zijn, via een groef (speekselkanaal) aan de onderkant van de tong worden afgegeven' (einde citaat uit 'Imkers encyclopedie voor Nederland en België' door J.J. Speelziek, J. Beetsma, H.H.W. Velthuis e.a.

Van de redactie

Niet alleen in het hoofdartikel komt de Ambrosiushoeve ter sprake, je treft ons onderzoekscentrum als gewoonlijk ook aan in de vaste rubriek 'Nieuws van de Ambrosiushoeve', in de bijdrage over de Vrienden van Ambrosiushoeve en in de rubriek 'Nieuws uit de Bedrijfsraad'. Er is dan ook van alles aan de hand. Wie er het fijne van wil weten, leze met name het artikel van Aad de Ruijter waarin hij aan het tot stand komen van het PPO een positieve toekomst voor de Ambrosiushoeve verbindt als onderzoekscentrum voor de insectenbestuiving en bijenhouderij.

Wie in de imkerij het besturen en organiseren ter harte gaat vindt troost én inspiratie in het artikel van Ab Kuypers over het wel en wee in de regio Midden Brabant.

Buckfast Belangen Verenigd (BBV), een vereniging van zo'n 450 leden wil in een serie artikelen laten zien wat ze in huis heeft. Bijen biedt haar daartoe gaarne de gelegenheid.

Ook goede wijn behoeft zo nu en dan een krans. Als redactie zie je de tekeningen van Arjen Neve 'live'.

Afgedrukt in Bijen zijn het plaatjes, maar de moedertekening in je hand te kunnen houden is een belevenis.

Ton Thissen.

De toekomst van de Ambrosiushoeve.....A. de Ruijter	35
Workshop koninginnenteelt.....	37
Van heinde en ver	Otto de Kat 38
Nieuws van de Ambrosiushoeve	Christ Smeekens 39
Plant en bij	
Bijenplant in beeld	Arjen Neve 40
Vrienden van Ambrosiushoeve	Bert Opsteeg 42
Bestuivingsregeling 2001	42
Klimaatverandering in je achtertuin	Ko Zoet 43
Foto van de maand.....	S. van der Woude 43
Uit de imkergemeenschap	
Van imker tot imker	Ko Zoet 44
Regio Midden Brabant	Ab Kuypers 46
Lezingen Koninklijke Vlaamse Imkersbond	47
Studiedag imkersbond LLTB	Peter Elshout 48
Praktijk	
Antwoord uit de praktijk	Mari van Iersel 50
Buckfastdag 17 maart	51
Buckfastbijen	Ben Klöpping 52
Bevruchtungsstation Lemmer vernieuwd.....	53
Voor de beginner.....	T. de Groot en A. Rietveld 54
Nieuws uit de bedrijfsraad	Dick Vunderink 55
Verenigingsnieuws	
ALV VBBN 31 maart	56
Route Congrescentrum WICC/IAC	56
Inbinden maandblad Bijen	57
Uit de PC van de voorzitter	57
ZLTO: Van de Bestuurstafel	57
familieberichten	58
kalender.....	60
cursussen.....	61
Vraag en aanbod	62
Colofon en adressen	63
Handelsadvertenties	64

De toekomst van de Ambrosiushoeve

A. de Ruijter, Ambrosiushoeve

Het gehele landbouwkundige onderzoek wordt momenteel op de schop genomen. Enkele jaren geleden heeft het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij besloten dat in de toekomst alleen nog onderzoeksopdrachten op agrarisch gebied zullen worden geplaatst bij instellingen die zijn aangesloten bij één groot agrarisch onderzoekscentrum: Wageningen Universiteit en Research Centrum (Wageningen UR). Uiteindelijk zal het centrum bestaan uit de Landbouwniversiteit Wageningen, alle DLO-instituten en alle huidige proefstations en regionale onderzoekscentra.

Vorming van PPO

Een eerste stap in deze richting is het samenvoegen van de praktijkgerichte onderzoeksinstituten. Hier zijn er twee van: het DPO en het PPO: het Dierlijk Praktijk Onderzoek en het Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. Hoewel bijen toch echt dieren zijn, komt het onderzoek naar bijenhouderij en bestuiving bij het Praktijkonderzoek Plant en Omgeving. In de eerste plaats is dit vanwege functie van bijen als bestuivers van planten. Verder is het tweede belangrijke product van de bijenteelt de honing en die is meer plantaardig dan dierlijk.

In totaal zeven instituten fuseren tot PPO: te weten de Proefstations voor Bloemisterij en Glasgroente (nu nog Naaldwijk en Aalsmeer), Proefstation voor de Akkerbouw en de Vollegrondsgroenteteelt (Lelystad), Proefstation voor de Champignoncultuur (Horst), Proefstation voor de Boomkwekerij (Boskoop), Praktijk Onderzoek Bloembollen en Bolbloemen (Lisse), Proefstation voor de Fruitteelt en natuurlijk de Ambrosiushoeve. In totaal betreft het ongeveer 700 medewerkers.

Praktische invulling PPO

Na een periode van voorbereiding zijn we nu in de fase gekomen dat een en ander zijn beslag krijgt. Er is een directeur PPO benoemd: Dr. Tini Colijn en er zijn op het centrale kantoor in Wageningen stafafdelingen opgezet voor financiën, personeelszaken, marketing en voor automatisering en facilitaire zaken. De verschillende Proefstations zijn gegroepeerd tot eenheden van werkbaar omvang, de zogenaamde

clusters. De Ambrosiushoeve komt samen met fruitteelt en paddestoelen in één cluster. Er is ook al een clustermanager benoemd: Marcel Stallen. Binnen het cluster gaan de onderzoekers op het gebied van bijenteelt en bestuiving, vanuit de eigen locatie in Hilvarenbeek, nauw samenwerken met de fruitteeltonderzoekers in Randwijk. Er is een onderzoeksteam 'bijen en fruit' gevormd en per 1 december 2000 is ondergetekende benoemd tot teamleider van dit team. Een en ander betekent dat ik op termijn gemiddeld vier dagen per week in Randwijk bij het fruitonderzoek aanwezig ben en één dag in de week in Hilvarenbeek. Er loopt momenteel een sollicitatieprocedure om een nieuwe onderzoeker 'bijen' aan te stellen die tevens als coördinator van het bijenonderzoek zal gaan fungeren. We gaan ervan uit dat door de gekozen oplossing de expertise en de continuïteit met betrekking tot het bijenonderzoek behouden kunnen blijven en dat we met een kwalitatief goed team van voldoende omvang de toekomst ingaan.

Het is de bedoeling dat de stafafdelingen in Wageningen en de clustermanager een aantal taken op zich gaan nemen die te maken hebben met het draaiend houden van het bedrijf, zodat de teams op de verschillende locaties zich hoofdzakelijk met het eigenlijke onderzoekswerk zullen bezighouden. In november 2000 hebben de diverse stichtingsbesturen het besluit tot fusie getekend en begin 2001 zal de fusie tot het PPO een feit zijn. Daarna zal het PPO als nieuw DLO-instituut worden ingevoegd in Wageningen UR.

Ook in de toekomst zal de magnolia in de drachtplantentuin bloeien. Foto's M. Boerjan

Geld voor onderzoek

Het onderzoek zal, meer nog dan in het verleden, projectmatig worden ingericht. Onderzoeksprojecten kunnen alleen worden uitgevoerd wanneer een opdrachtgever ook de nodige financiën ter beschikking stelt. Het Ministerie van LNV heeft toegezegd de omvang van het onderzoek dat zij aan de Ambrosiushoeve zal uitbesteden, gelijk te houden (ongeveer f 300.000,- per jaar). Een ongeveer even hoog bedrag draagt de Europese Unie bij aan het onderzoek in het kader van de Europese steunmaatregel honing. Ook de groenteteelt en de fruitteelt hebben verklaard de intentie te hebben de omvang van het onderzoek de komende jaren gelijk te houden. Groenteteelt draagt in 2001 ruim f 150.000,- bij aan bijenonderzoek en fruitteelt bijna f 80.000,-.

36 Het onderzoeksbudget dat de bijenhouderij beschikbaar heeft, is afhankelijk van het ledental van de verenigingen (f 10,- per lid) en dit daalt dus geleidelijk omdat het aantal leden afneemt. In 2000 was dit budget ongeveer f 77.000,-. Het is goed ons te realiseren dat het aandeel van de Bijenhouderij aan het onderzoek momenteel nog slechts 7,7 procent bedraagt en dat dit alsmat minder wordt.

Onderzoek in Hilvarenbeek

Ingebed in een groter geheel blijft de Ambrosiushoeve onderzoek doen aan insectenbestuiving en bijenhouderij. De locatie blijft Hilvarenbeek.

Belangrijkste doel van het onderzoek is het veilig stellen van de insectenbestuiving. De insectenbestui-

ving komt op verschillende manieren onder druk te staan. Zowel het aantal imkers, het aantal bijenvolken als het aantal soorten wilde bijen neemt gestaag af. Voor de bijenhoudersorganisaties ligt er een taak om door voorlichting, ledenwerving, cursussen en begeleiding van beginnende imkers de teruggang van het aantal imkers en bijenvolken te keren. De Ambrosiushoeve wil met onderzoek structureel iets aan deze situatie verbeteren. In de eerste plaats door aan de bijengezondheid te werken. Nu de Varroamijt resistentie heeft ontwikkeld tegen de gebruikte middelen, staan we voor de moeilijke taak om zonder deze middelen de Varroamijt de baas te blijven. Al een aantal jaren werkt de Ambrosiushoeve samen met andere Europese instituten aan een geïntegreerde aanpak van de belangrijkste knelpunten. Met behulp van de darrenraatmethode en het gericht inzetten van organische zuren kunnen we schade door Varroa voorkomen. Onlangs is een voorlichtingsfilm over deze aanpak op video beschikbaar gekomen. De eerstkomende jaren zullen cruciaal zijn voor het overleven van de bijenhouderij mét de varroamijt. Intussen moeten we verder zoeken naar betere en gemakkelijkere manieren om het Varroa probleem op te lossen. Daarnaast mogen we de andere bijenziekten niet uit het oog verliezen. Dankzij Europese steunmaatregelen kan de Ambrosiushoeve nog steeds kosteloos monsters dode bijen op ziekte onderzoeken en de imker een passend advies geven. Een tweede knelpunt voor de bijenvolken in Nederland is de voedselsituatie. Er is te weinig dracht en dus onvol-

Het karakteristieke gebouw blijft!

doende stuifmeel voor een optimale ontwikkeling van de bijenvolken. Aan de ene kant werken we aan methoden om een tijdelijk tekort aan stuifmeel op te vangen met behulp van stuifmeelvervangingsmiddelen. Aan de andere kant moeten we de leefomstandigheden van zowel honingbijen als wilde bijensoorten verbeteren door een ander beheer van de groene ruimte. Om op dit terrein iets te bereiken is veel informatie nodig. Beheerders van 'groen' op allerlei niveaus zullen alleen op basis van goed gefundeerde argumenten het beleid willen wijzigen en bij hun plannen rekening houden met bijen. Er moet uit onderzoek blijken hoe belangrijk bijen zijn voor de bestuiving van gewassen en van planten in semi-natuurlijke en natuurlijke vegetaties. De plaats van bestuivende insecten binnen het hele ecosysteem dient verduidelijkt te worden. Dat honingbijen belangrijk bijdragen aan de bestuiving van veel besdragende struiken en op die manier voor voedsel zorgen voor vogels en kleine zoogdieren klinkt heel plausibel, maar goed onderzoek is hiernaar nog nauwelijks gedaan.

Het beleid van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is erop gericht om de verschillende functies van de groene ruimte in goede harmonie te versterken. Het klimaat is dus rijp om bij het verder ontwikkelen van dit beleid ook rekening te houden met bijen en imkers.

De scherpe daling van het aantal wilde bijensoorten in Nederland vereist extra aandacht. In het algemeen wil de verarming aan biodiversiteit een halt toeroepen. Als uitvloeisel van de milieuconferentie in Rio de Janeiro enkele jaren geleden, is er in 1999 een bijeenkomst van specialisten gehouden in Sao Paulo over bijen en biodiversiteit. Daar is een programma van prioriteiten opgesteld. In mei 2000 is een voorstel ingediend op de internationale biodiversiteitsconferentie van de Verenigde Naties in Nairobi, Kenya. Dit

voorstel is daar aangenomen, als het 'Nairobi statement'. Dit betekent dat de verschillende regeringen in hun activiteiten om de biodiversiteit te versterken ook rekening zullen moeten houden met de biodiversiteit van bijen. Inmiddels heeft de FAO in Rome besloten om dit initiatief te steunen. We werken er hard aan om er voor te zorgen dat hiervan ook in het Nederlandse beleid iets te merken zal zijn.

Naast al deze ontwikkelingen blijft de Ambrosiushoeve natuurlijk nieuwe mogelijkheden voor het gebruik van bestuivende insecten exploreren en praktische problemen rond de bestuiving in de fruitteelt, zaadteelt en groenteteelt onder glas oplossen. Er liggen bijvoorbeeld plannen om bijen en hommels te gebruiken om antagonistische schimmels in kassen te verspreiden, zodat bloeminfecties kunnen worden bestreden. En er ligt een plan om honingbijen te gebruiken om in paprikakassen de hoeveelheid rondwarrelend stuifmeel te beperken, zodat de kans op het optreden van stuifmeelallergieën bij de medewerkers verkleind wordt.

De toekomst

In de nieuwe situatie zijn we goed toegerust om het werk aan te pakken. Het raadplegen van andere vakdeskundigen binnen PPO en Wageningen UR is gemakkelijker geworden en er zijn nieuwe mogelijkheden voor samenwerking aan het ontstaan. Er liggen nog genoeg vragen die beantwoord moeten worden en problemen die opgelost moeten worden. Als de overheid en de verschillende sectoren (groenteteelt, fruitteelt en bijenhouderij) ook in de komende jaren hun onderzoeksopdrachten door de Ambrosiushoeve laten uitvoeren en er bovendien opdrachten komen vanuit biodiversiteits- en groenruimte-programma's, dan ziet de toekomst voor de Ambrosiushoeve er goed uit.

Workshop koninginnenteelt

De VBBN subvereniging Lemmer e.o. heeft in Lemmer een bevruchtungsstation waar in de maanden juni en juli workshops koninginnenteelt worden gehouden. Deze duren van 10.00-17.00 uur en zijn geschikt voor beginnende en gevorderde imkers die de koninginnenteelt in de praktijk willen leren.

Bij een cursus in de vorm van een workshop is het de bedoeling dat de deelnemers alle handelingen zelf doen. Aldoende leert men de verschillende overlarf-

methoden, het maken van kernvolkjes, starters, pleegvolken en alle andere handelingen, nodig om met succes koninginnen te kunnen telen. Door dit 'zelf-doen' kunnen er maar maximaal twaalf imkers aan de workshop deelnemen. De workshops worden op alle zaterdagdagen in de maanden juni en juli gehouden, de kosten zijn f 90,- p.p. (incl. consumpties en lunch).

Inlichtingen en aanmelden bij: Harry Töben, Barkentijn 12, 8531 CX Lemmer, 0514-562386.

Hoe vertel ik het mijn buren?

Vaak vragen beginnende imkers zich af hoe de buren zullen reageren op hun nieuwe hobby. Die hebben immers vele angsten. Ze zijn bang voor steken. Ze vrezen dat een bijenvolk allerlei soorten vervelende insecten aantrekt. Ze denken niet meer te kunnen zwemmen in hun zwembad in de achtertuin omdat zo'n plas water bijen schijnt aan te trekken. Daarbij komt dat veel gemeenten allerlei verordeningen met betrekking tot het bijenhouden kennen waarop de inwoners een beroep kunnen doen om de activiteiten van de imker stopgezet te krijgen. Ook maken ouders zich bezorgd over hun kinderen, die immers aangevallen zouden kunnen worden door een zwerm bijen.

38 Kortom, hoe moet je reageren op problemen die je als imker met je buurman kunt krijgen. In de *American Bee Journal* (2000/9) probeerde Howard Scott daar een antwoord op te geven. Ik doe een samenvattende greep uit zijn tips. U moet zelf maar oordelen wat u ervan vindt.

Verberg het feit niet dat je bijen houdt. Ze komen er toch wel achter, imkeren heeft een soort aantrekkingskracht uit zichzelf. Al was het alleen maar omdat je buurman je ineens in een raar pak ziet lopen. Wees open en eerlijk en zet een bord in je tuin 'Honing te koop'. Als je er vragen over krijgt, antwoord dan in positieve zin. Zeg bijvoorbeeld dat dit jouw manier is om met de natuur in aanraking te komen.

De grootste fout die je kunt maken is de buren tevoren meedelen dat je van plan bent bijenvolken in je tuin te zetten. Sommige buren zullen dan meteen protesteren, andere krijgen nu de kans nog eens na te denken over welke mogelijkheden er zijn om de komst van bijen tegen te houden. Zet dus gewoon een kast met bijen neer en stel de buurt daarmee voor een voldongen feit. In het algemeen zijn mensen geneigd iets wat er al is, gewoon te accepteren.

Nodig de buurkinderen en hun ouders uit om eens te komen kijken als je een kast openmaakt. Volgens Scott zullen de ouders dan zeggen: 'Wat fijn dat Johnny en Suzy op zo jonge leeftijd al een heleboel leren over de wereld van de natuur'. Wijs ze erop dat de bijen gemeen kunnen steken en dat je dan wel drie dagen last kunt hebben van de door het gif veroorzaakte zwelling. Vertel ze over de ellende die een gekantelde vrachtauto volgeladen met bijenvolken onlangs veroorzaakt heeft op de snelweg. En als de kinderen dan bovendien zien hoe de bijen trachten de imker dwars door zijn kleding heen te steken, krijgen ze een

heilig ontzag voor deze insecten. Voor vandalisme in en rond je bijenstand hoeft je daarna niet te vrezen. Een van de aardigste gebaren die je kunt maken is je buren, na de eerste oogst, een potje honing te geven. Zeg daarbij: 'Ziehier wat jouw bloemen hebben bijgedragen aan dit voortreffelijke voedsel'. Ze krijgen dan het gevoel dat ze meegewerkt hebben en denken: 'Nou, dit deden mijn bloemen dus; een mooie beloning voor al het werk dat ik in mijn tuin verricht heb'. De bedoeling is uiteindelijk te bereiken dat je buren honingliefhebbers gaan worden. Wacht na deze gift rustig af hoe het verder gaat. Mocht er onverhoopt een of ander incident plaatshebben, geef ze dan in september van dat jaar nog een potje. Als er niks aan de hand is, raad ik u aan vanaf het jaar daarop maar geen honing meer cadeau te geven. Ga diplomatiek om met een klacht, adviseert Scott verder. Als de buurman beweert dat het de schuld van jouw bijen is dat zijn dochter niet meer in hun zwembad durft, biedt dan aan dat je je volken aan de andere kant van het huis zult zetten, of zeg toe dat je zelf een vijver in je eigen tuin zult aanleggen waaraan de bijen dan de voorkeur zullen geven. Maar ga ook kijken wat voor bijen bij dat zwembad zitten; misschien zijn het wilde bijen van elders. Vertel de buren dat jouw bijen die wilde weg zullen houden. Steek je hand in het water waar de kinderen bij zijn en laat zien dat er niets gebeurt.

Wijs erop dat de bijen van grote betekenis zijn voor de bestuiving; de bloemen, de bomen en het landschap profiteren ervan.

Volg mijn advies op en je hebt grote kans dat uw buren er zich tegenover hun vrienden op zullen beroemen dat zij een imker kennen die vlak naast ze woont.

Tot zover Howard Scott.

Ikzelf heb zo mijn bedenkingen bij een aantal van deze Amerikaanse adviezen. Scott zal het wel allemaal goed bedoelen, maar het zou beter zijn als hij wat meer vertrouwen in zijn buren had. En hij moet niet zo gierig doen: hooguit twee potjes honing, alleen het eerste jaar..., kom nou!

Aad de Ruijter teamleider bijen en fruit

Zoals eerder vermeld, gaat de Ambrosiushoeve in het praktijkonderzoek plant en omgeving (PPO) in één cluster samenwerken met het proefstation voor de paddestoelen te Horst en het proefstation voor de fruitteelt te Randwijk (FPO). Marcel Stallen is de manager van dit onderzoekscluster. Samen met het onderzoekspersoneel van het FPO vormt de onderzoeksgroep van de Ambrosiushoeve één onderzoeksteam. Per 1 december 2000 is Aad de Ruijter benoemd tot teamleider bijen en fruit. Aad de Ruijter was sinds 1990 directeur van de Ambrosiushoeve.

Bijen en bestuiving in de natuur

Bij het behoud van een zo groot mogelijke biodiversiteit van planten spelen bestuivende insecten een belangrijke rol. Over de rol van de bestuivende insecten bij de bestuiving van vele planten in de natuur is tot nu toe weinig onderzoek gedaan. Het Europese parlement heeft uit bezorgdheid hierover een studie laten uitvoeren. Vervolgens is door een aantal deskundigen uit de EU, het rapport 'Bees for pollination' samengesteld. In dit rapport worden aanbevelingen gedaan voor de verbetering van de bestuiving van wilde planten en gewassen. Behalve dat zaden noodzakelijk zijn voor de voortplanting van planten, vormen zaden en vruchten natuurlijk ook een belangrijke voedselbron voor diverse diersoorten en draagt een goede bestuiving ook op die manier bij aan het in stand houden van een rijk gevarieerd ecosysteem.

Bij bestuiving zijn veel factoren van belang. Zo produceren planten die in de schaduw staan, minder zaden en vruchten. Een bekend voorbeeld is de braam die op zonnige standplaatsen meestal veel vruchten produceert en op schaduwplaatsen nauwelijks vruchten oplevert. Door gebrek aan licht kunnen planten in de schaduw minder assimileren. Behalve dat er een direct effect is op de productie van zaden en vruchten, zijn er ook minder suikers beschikbaar voor de productie van nectar. Dit heeft een negatief effect op het bloembezoek door bestuivende insecten.

Afname van de bestuivende insecten

Bijen zijn zulke geschikte bestuivers, omdat ze in tegenstelling tot vele andere bloembezoekers, voor hun voedsel volledig afhankelijk zijn van nectar en stuifmeel. In deze groep zien we dan ook diverse aanpassingen aan het verzamelen en overbrengen van stuifmeel, zoals een dicht haarkleed met geveerde haren.

Het is duidelijk dat het slecht gaat met de inheemse wilde bijen, nog veel slechter dan met de meeste andere diergroepen. Van de ruim 300 soorten bijen in Nederland zijn tientallen soorten uitgestorven en andere worden met uitsterven bedreigd. Veel gebieden en biotopen zijn echter slecht onderzocht op de aanwezigheid van wilde bijen zodat definitieve uitspraken over het verdwijnen van soorten niet gedaan kunnen worden.

Eisen wilde bijen aan leefomgeving

Voldoende bloeiende planten, goede nestgelegenheid en de beschikbaarheid van specifiek nestmateriaal zijn de belangrijkste levensvoorwaarden voor deze bijen. Ook het aantal volken honingbijen is de laatste decennia geleidelijk gedaald. Waren er in 1985 nog ongeveer 110.000 bijenvolken in Nederland, nu is dit gedaald tot ongeveer 80.000 volken. Dit betekent dat het gemiddeld aantal bijenvolken in Nederland per 100 ha in deze periode gedaald is van 3,5 naar 2,5. Het gemiddelde aantal bijenvolken per 100 ha in Europa is 3,1 en varieert van 0,2 in Ierland tot 9,9 in Griekenland. De verwachting is dat het aantal bijenvolken in de komende jaren nog verder zal dalen. Door de teruggang van zowel het aantal wilde bijen als honingbijen zijn er steeds minder bestuivende insecten beschikbaar.

Onderzoeksvragen

Omdat bestuiving afhankelijk is van meerdere factoren is het niet eenvoudig om de bijdrage van de diverse bloembezoekende insecten aan de bestuiving te bepalen. Door het inhullen van bloemen kan bloembezoek door insecten worden voorkomen, maar wordt ook het effect van de wind beperkt en wordt het microklimaat beïnvloed.

Een belangrijke vraag is ook of bestuivende insecten verdwijnen door de afwezigheid van bepaalde bloeiende plantensoorten of omgekeerd. Een andere vraag is wat de invloed is van het beheer van natuurgebieden op de ontwikkelingskansen van de wilde bijenpopulaties en daaraan gekoppeld de plantensoorten. Dit beperkt zich niet tot natuurgebieden. In de fruitteelt wordt nu al onderzocht op welke wijze het beheer van een boomgaard aangepast kan worden om het aantal van nature aanwezige bloembezoekende insecten te vergroten. Daarnaast is de Ambrosiushoeve gestart met onderzoek naar de bijdrage van honingbijen aan de bestuiving van braam en liguster in de natuur.

Gewone dophei (*Erica tetralix*)

Voor de honingbij interessant?

De bloemlengte van de Gewone dophei kan problemen opleveren bij de nectarwinning door de honingbijen. Toch is deze plant ook voor de honingbij interessant. Want waar in de insectenwereld de legale weg niet of nauwelijks begaanbaar is, bestaan er illegale methoden om tot het doel te geraken.

Op vochtige humusrijke gronden

Van de drie soorten Dophei die in ons land voorkomen is de Gewone dophei de meest algemene. Het geslacht Dophei (*Erica*), dat tot de Heidefamilie (Ericaceae) behoort, telt ongeveer 530 soorten, waarvan een tiental in het Europees atlantisch gebied voorkomt, ongeveer 12 in het Middellandse Zeegebied en de rest, dus het overgrote deel, in het niet-tropisch deel van Zuid-Afrika. Daar ligt ook de oorsprong van het geslacht. Wat bij de verspreiding van de soorten opvalt, is dat Zuid-Afrika en de overige gebieden niet één soort gemeenschappelijk hebben.

Gewone dophei is in ons land een vrij algemene plant van de heide op de pleistocene gebieden en op de Waddeneilanden en gedijt het beste op vochtige humusrijke bodems. In het duingebied treffen we hem meestal aan in de laag gelegen duinpannen. De plant is groenblijvend en heeft de vorm van een halfstruik, waarvan de hoogte varieert van 10 tot 60 cm. Een groot deel van de takken ligt op de grond waardoor de plant een dichte begroeiing vormt. De bladeren staan verspreid langs de takken in kransen van vier. Ze zijn aan beide zijden viltig behaard en hebben een brede, naar beneden gevouwen rand. Verspreid langs de vouw in het blad staan lange klierharen.

Hoofdbloei in de voorzomer

Gewone dophei bloeit van juni tot in de herfst, maar het zwaartepunt van de bloei valt in juni/juli. De bloemen staan, neerwaarts gericht, in kleine trossen aan het eind van de rechtopstaande bloeitwijgen. Door die schuine stand is het inwendige van de bloem veilig beschermd tegen schadelijke weersinvloeden. De bloemsteel is kort en draagt 1-2 steelblaadjes. De bloemen zijn 4-talig. De kelkbladen hebben dezelfde vorm als de overige bladen van de plant. De kroonbladen zijn met elkaar vergroeid tot een urnvormige bloemkroon die aan de rand in 4 driehoekige slippen eindigt. De kleur van de bloemkroon is roze, maar spaarzaam komen er ook planten voor met witte

bloemen. Een bloem heeft 8 meeldraden en een stamper, waarvan het vruchtbeginsel sterk behaard is en waarvan de stempel ongeveer 1 mm buiten de bloemopening steekt. De meeldraden reiken tot vlak voor de bloemopening en hebben aan de helmknoppen twee draadvormige aanhangsels. De helmknoppen, die dicht tegen de stijl staan gegroepeerd, gaan aan het eind met een schuine spleet open. Dat gebeurt al tegelijk met het ontluiken van de bloem. Het stuifmeel is in het begin plakkerig doordat de korrels omhuld zijn met een olie-achtige stof. Die is echter vluchtig en door de verdamping komen de stuifmeelkorrels van lieverlee los en vallen omlaag als de meeldraden in een trillende beweging worden gebracht. Het nectarium ligt helemaal onder aan het vruchtbeginsel. Het heeft de vorm van een smalle discus en is zwart van kleur.

Bijenbezoek

Een bij die nectar komt puren zal bij het bloemenbezoek eerst in aanraking komen met de uit de bloem stekende stempel. Bij het inbrengen van de tong komt ze in aanraking met de aanhangsels van de helmknoppen die door trilling een beetje stuifmeel verliezen, dat aan de tong en monddelen blijft kleven en terecht komt in de beharing aan de onderzijde van de bij. Omdat de lengte van de bloemkroon kan variëren van 5 tot 8 mm, spreekt het vanzelf dat honingbijen alleen de kleinere bloemen kunnen benutten voor het puren van de nectar. Maar in de grotere bloemen valt voor hen soms ook nog wel wat te halen dankzij sommige soorten hommels die in de bloemkroon vlakbij het nectarium een opening maken, die de vorm van een hoefijzer heeft. Honingbijen maken van deze inbraak een dankbaar gebruik maar leveren dan geen bijdrage aan de kruisbestuiving. Voor de Gewone dophei echter geen nood want als kruisbestuiving uitblijft, vindt er zelfbestuiving plaats.

Vermeerdering

Gewone dophei vermeerdert zich alleen door zaad. De vrucht is een doosvrucht die met vier kleppen opengaat. De verwelkte bloemen zijn na de bloei in opwaartse richting gedraaid waardoor voorkomen wordt dat de zaden in de directe omgeving van de plant vallen. De ovale zaden zijn klein en licht van gewicht waardoor ze gemakkelijk door de wind kunnen worden verspreid. Ze kiemen het best in het licht.

Gewone dophei (*Erica tetralix*)

A deel van in bloei staande plant x1; B blad x5: 1 bovenzijde, 2 onderzijde; C dwarsdoorsnede blad x10; D bloem x4; E meeldraad x6; F geopende helmknop met aanhangsel x16; G stuifmeelkorrel (tetrad) x800; H stamper x6; I verwelkte bloemen met vruchten x1; J geopende doosvrucht x6; K zaad x30.

Vrienden van Ambrosiushoeve hebben uw hulp nodig

Het Mommerspaviljoen, het onderkomen van de Vrienden van Ambrosiushoeve, ondergaat vanaf begin 2000 een grote renovatie.

De bezoekers aan de open dag op 9 september jl. hebben kunnen zien dat de voorgevel vernieuwd is, waardoor er een prachtig uitzicht op de tuin is ontstaan. De werkzaamheden zijn nog lang niet afgerond, vooral aan de binnenkant moet nog veel gebeuren. Om de verbouwing financieel rond te krijgen worden de werkzaamheden zoveel mogelijk door de vrienden zelf verricht. Mede door de geringe deelname aan de maandelijkse werkdag (1ste vrijdag van de maand) zal de afwerking van een en ander nog geruime tijd in beslag nemen. Van de doelstelling om hand- en spandiensten te verlenen in het Arboretum is in 2000 dan ook weinig terecht gekomen.

Voor Janus Verhoeven, die de beschikking heeft over één vaste D.S.W. medewerker en één partime vrijwilliger, is het dan ook een enorme klus om naast de bijen het Arboretum van 4,5 hectare te onderhouden.

Al met al een goede reden om u als vriend nog eens te herinneren aan de werkdagen op de 1ste vrijdag van elke maand.

Om het Mommerspaviljoen voor het volgende excursieseizoen weer zoveel mogelijk op orde te hebben doen wij ook een beroep op handige mensen. Werkzaamheden die nog staan te gebeuren zijn onder andere een buitenterras aanleggen. In het gebouw moeten de nieuwe muren nog gepleisterd worden. De vloer en het plafond moeten worden vervangen. Wanneer u wilt komen helpen en/of wanneer u gratis of voordelig aan materialen kunt komen, laat het dan even weten aan de voorzitter: Marien de Haan, 0344-611123.

In overleg met de directeur van het proefbedrijf, Aad de Ruijter, is besloten om naast de vrijdagen twee zaterdagen vast te leggen om Janus Verhoeven te ondersteunen bij werkzaamheden in het Arboretum. Hiermede is dan een eerder gebruik in ere hersteld, mede ten behoeve van de mensen die nog in het arbeidsproces zitten en ook hun steentje willen bijdragen. Omdat de drukste periode in het voorjaar ligt is gekozen voor 7 april en 12 mei 2001. Probeer

binnen uw vereniging belangstelling te wekken voor deze extra zaterdagen.

Het voortbestaan van het proefbedrijf is veilig gesteld en het gaat goed. Het Arboretum blijft echter een grote zorg, wat gezien de exclusiviteit als drachtplantenverzameling bijzonder jammer is. De f10,- die u via uw vereniging betaalt voor de Ambrosiushoeve is bestemd voor het onderzoek. De gelden uit de contributie van de Vrienden (f 40,-) en het persoonlijk lidmaatschap (f 25,-) worden hoofdzakelijk gebruikt ten behoeve van het Arboretum en het Mommerspaviljoen van waaruit de excursies plaatsvinden.

In dit artikel wordt de naam vriend gebruikt voor degenen die lid zijn van de Vrienden van Ambrosiushoeve. Om aan de werkdagen deel te nemen is het niet verplicht om lid te zijn; wat dat betreft beschouwen wij u allen als vriend.

Noteer de vrijdagen en de twee zaterdagen, waarop u tussen 09.00 en 17.00 uur terecht kunt, in uw agenda. U vindt de data ook terug in de kalender van Bijen.

Tot ziens op de Ambrosiushoeve!

Namens de Vrienden van Ambrosiushoeve

Bert Opsteeg

Bestuivingsregeling 2001

Dick Vunderink, voorzitter Bedrijfsraad

In overleg met de vakgroepen Glastuinbouw en Fruitteelt is besloten voor het jaar 2001 de regeling van 2000 voort te zetten. Dit betekent: het bestuivingsreglement van 1999 te hanteren, waarbij de betrokken partijen een adviesprijs afgeven. De Bedrijfsraad adviseert de prijzen te handhaven op het niveau van 2000:

- * voor open teelten, zoals de boomgaard f 60,- voor 3 weken + f 3,- per dag bij verlenging incl. de reiskosten;
- * voor teelten onder tunnel en glas f 60,- per week excl. transportkosten van f 0,60 per km afstand bijstand - bedrijf teler.

Partijen adviseren de bestuivingsovereenkomst aan de achterzijde van het reglement te gebruiken.

Klimaatverandering in je achtertuin

Het Vara-radioprogramma Vroege Vogels en de Wageningen Universiteit gaan de komende jaren aan de slag met fenologie (de jaarlijkse bestudering van terugkerende verschijnselen in de natuur). Dit project onder de titel 'De Natuurkalender' is onderdeel van wereldwijd fenologie-onderzoek. In samenwerking met instanties als Vogelbescherming, SOVON, Vlinderstichting en KNMI willen de organisatoren zoveel mogelijk mensen aansporen om 'in de eigen achtertuin' met het onderzoek mee te doen. U kunt 'eerstelingen' doorgeven door middel van het sturen van een E-mailbericht of het inspreken van een boodschap op het antwoordapparaat.

De bloei van bijvoorbeeld het eerste sneeuwkllokje, de paddentrek, de terugkomst van de gierzwaluwen. Dergelijke waarnemingen worden al jaren op kleine

schaal bijgehouden, maar door de veranderingen in het klimaat is het nu nóg belangrijker om dit op grote schaal te volgen. Dat kan worden bereikt door professionals en liefhebbers verspreid over het hele land dit soort fenomenen te laten vastleggen. Daardoor ontstaat een compleet overzicht van de mogelijke natuurveranderingen die veroorzaakt worden door stijging van de temperatuur op aarde.

In het radioprogramma zal vanaf heden wekelijks ruim aandacht aan de fenologische waarnemingen worden besteed, door middel van reportages en interviews. De internetsite is te bezoeken: www.natuurkalender.nl De Fenolijn kunt u bellen: 035-67 11 338. Elke zondagmorgen in Vroege Vogels, tussen 08.08 en 10.00 uur op Radio 1.

bijen

FOTO VAN DE MAAND

Bijenstal in de Zwitserse Jura. Foto ingestuurd door Sjaak van der Woude te Stoutenburg

Uitspattingen van het weer?

Najaar 2000. Niet de rivieren traden buiten hun oevers, maar wel het weer. Letterlijk en figuurlijk. De enorme hoeveelheid regen in het kustgebied werd bekroond met een nachtelijke plens water van meer dan 80 millimeter, 80 liter per vierkante meter, in het Waddengebied eind oktober. Aanvang winter, vrijwel dagelijks danst de temperatuur in het hele land de eerste helft van december tussen de 10 en 15°C.

Voorjaarstemperaturen, dat wel, maar de krachtige wind en lage zonnestand spreken andere taal. Toen ik vorige week na een paar stormachtige dagen even naar de bijen ging, bleek van een drieraamskastje het dak verschoven. Vergeten vast te binden met ander

44

leeg materiaal. Er hingen nog een paar lege raampjes in en toen ik die op hun plaats schoof bleek het kastje bevolkt door een stuk of tien spitsmuizen die er hun winterkwartier hadden ingericht. Angstige kraaloogjes keken me aan. Het kastje op z'n kant, een flinke tik er tegen en weg waren ze. Een paar dagen later was ik er weer en zag een jong egeltje langs de braamstruiken lopen. Toch wel opmerkelijk voor december. Niet minder opvallend is dat de bijen bijna dagelijks hun rondjes door de lucht trekken, terwijl deze imker toch zo graag zijn rondjes over het ijs zou willen trekken. Water genoeg in de duinvalleien. Als het nu toch eens zou gaan vriezen!

De spitsmuizen en de bijenvlucht zijn meteen de eerste aantekeningen van het bijenseizoen. Natuurlijk ga je daarmee door want ik meen echt dat een imker die geen aantekeningen maakt de problemen over zichzelf afroept. Helaas heb ik geen bijen in de achtertuin, de volken staan op twee plekken een vijf kilometer van elkaar verwijderd in het duingebied. Omdat het lastig is het benodigde materiaal van de ene plek naar de ander op de fiets mee te nemen staat er bij elke standplaats van de volken een plastic box met daarin alles wat je als imker denkt nodig te hebben tijdens een inspectie. Het imkersjack, de beroker en een blocnote met gegevens van alle volken gaan in de fietstassen mee naar huis, zodat je alles nog eens op je gemak kunt nalezen. Een kastkaart blijft in elk volk aanwezig. Niet alleen is belangrijk wat je hebt gedaan, maar zeker ook wat er nog gedaan moet worden zoals de datum wanneer raten darrenbroed moeten worden verwijderd, doppen moeten worden gebroken enz. Zulke zaken heb ik ondergebracht in een rubriekje S.O.S. Alleen niet vergeten om het regelmatig te raadplegen!

Over discussie en communicatie

Discussie neemt een centrale plaats in. Van kinds af tot op hoge leeftijd doen we ons zegje. Om een discussie te voeren moeten we in staat zijn onze gedachten onder woorden te brengen en die met argumenten te onderbouwen. Voorwaarde voor een discussie is het vermogen te kunnen denken. Deze voorwaarde geeft al aan dat discussie in een bijenvolk uitgesloten is. Een bij kan niet als individu denken, omdat het geen zelfstandig individu is. De afzonderlijke bij heeft geen enkele invloed op het functioneren van het totale volk. Zij kan best gemist worden. Voor het goed functioneren van het volk doet een bij meer of minder er niet toe. Niet de afzonderlijke bij is het individu, maar het totale volk. Het individu, het volk, komt pas echt in last als door imkeringrepen alle vliegbijen of jonge bijen worden weggenomen. Je zou kunnen zeggen dat de imker een amputatie toepast. Iets dergelijks heeft Rienk Groenveld ook aangegeven. Geweldig toch hoe het de bijen nog altijd lukt je aan het denken te zetten. Goed, bijen kunnen dus niet denken maar er vindt wel uitwisseling van informatie plaats. De reacties van bijen van elk volk zullen op dezelfde prikkels altijd dezelfde zijn. Ze zijn vastgelegd. Denk als voorbeeld maar aan een haalbij die met nectar thuis komt en via een dans huisgenoten op de hoogte stelt van de richting en afstand van de vindplaats t.o.v. de woning. Andere haalbijen nemen de informatie in zich op en vliegen uit naar het beloofde land(je) met klaver, braam of ander lekkers. Elke andere haalbij van hetzelfde volk zal voor deze plek op gelijk tijdstip hetzelfde danspatroon aanbieden. Deze vorm van informatieoverdracht noemen we communicatie en de bijendans een taal. Het is wel een taal waar de bijen al eeuwen lang niets nieuws aan hebben toegevoegd en dan ben je geneigd het een 'dode' taal te noemen, ondanks alle fascinatie die het nog steeds losmaakt. We weten er al heel wat van en er is in 'Bijen' twee jaar geleden een zeer goed themanummer aan gewijd, maar toch is de puzzel nog lang niet gelegd. Nog steeds valt er af en toe een stukje op z'n plaats. Misschien vindt u dat bijen wel degelijk kunnen denken: we kunnen ze toch leren vliegen op een kunstmatige drachtbron. Een knap staaltje denken! Een knap staaltje denken? Discussie geopend.

Broed in de winter

Het is aanwezig, dat weten we uit onderzoek en uit verhalen van imkers met omgewaaid of omgegooide

volken. Daarom verbaasde het Tom van Wanum uit Rotterdam dat er in een binnenshuis opgesteld observatievolkje bij een vrijwel constante omgevingstemperatuur van 20°C, pas half februari door hem gesloten broed werd signaleerd. 'Er was wel degelijk een broedloze periode en in die periode zaten de bijen veel dichter op elkaar'.

Ook nieuwsgierig naar het al dan niet aanwezig zijn van broed en de ontwikkeling daarvan was een imker uit Haarlem. Zijn onderzoek vond plaats van 7 tot 21 februari in de strenge winter 1979. In de dekplank en de voorzijde van de broedbak van het te onderzoeken volk had hij een aantal gaten geboord. Door die gaten kon hij met een endoscoop, met aan de ene zijde een oculair en aan de andere zijde een lens met lichtbron die onder een hoek met de buis kon worden gebracht, tot in de wintertros komen. Tijdens de periode van onderzoek vror het matig, was het guur weer en was de vliegplank dichtgesneeuwd. Tot die datum waren er twee broedschijven van circa 50 bebroede cellen op de naar elkaar gerichte zijden van twee raten aanwezig. De koningin waagde zich dus niet buiten de warme tros om de andere kant van de raten te beleggen. Uit de theorie hebben we geleerd dat de hoeveelheid eitjes, larven en gesloten broed zich verhouden als 1:2:4 (ontwikkelingstijd van ei, larf en gesloten broed x 3 levert de daarvoor bestaande 21 dagen op). Laten we nu onze Haarlemse imkercollega aan het woord: 'Deze verhouding was volkomen zoek. In elke schijf bevonden zich nooit meer dan vijf gesloten cellen, iets meer larven terwijl 60% van het broednestje met een diameter van 4-5 centimeter uit eitjes bestond. In bepaalde cellen waren steeds eitjes aanwezig, soms van dag tot dag in een andere stand op de celbodem. Hieruit trek ik de conclusie dat er dagelijks eitjes werden verwijderd of opgegeten en dat er door de koningin dus ook dagelijks eitjes werden gelegd'. Dezelfde scheve verhouding van eitjes, larven en gesloten broed vinden we terug in een groots opgezet onderzoek in het zuiden van Noord-Amerika uit de beginjaren zeventig. Terug naar de vraag van imkercollega Van Wanum.: 'waarom was er in de winter geen broed'. Het antwoord moet waarschijnlijk zijn dat er wel eitjes en larven aanwezig waren, maar geen gesloten broed. Blijft natuurlijk de vraag waarom pas medio februari gesloten broed kon worden waargenomen. Werd toen een bepaalde drempelwaarde in de daglengte overschreden? Maar hoe namen de bijen dat waar? Bezitten ze een inwendige klok? Nog iets anders. Let er eens op als u binnenkort de bodemplanken schoon maakt. Bijna zeker zult u een aantal wasschubben

vinden. Onze Haarlemse imker V.d. Berg had aan de endoscoop een fototoestel bevestigd en het resultaat is onder andere een opname van een cel met twee eitjes waarin zich ook een wasschubje bevond. Deze en vele andere foto's staan in het blad 'Bijenteelt' van januari en februari 1980, de moeite waard om eens op te vragen.

Het weer in februari

Voor het midden van het land geldt voor de periode 1961-1990 als normaal: 75 uren zonneshijn, 48 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 5.7°C.

Februari maanden					
Jaar	Zon	Uren	Neerslag (mm)	Max.temp	°C
1996	normaal		normaal	koud	(3,4)
1997	normaal		zeer nat (83)	zeer zacht	(9,1)
1998	zeer zonnig (108)		zeer droog (17)	zeer zacht	(9,8)
1999	zonnig (99)		vrij nat (64)	normaal	
2000	normaal		zeer nat (92)	zeer zacht	(8,9)

Op de drempel van het nieuwe seizoen een terugblik op het weer van 2000 als ruggensteun bij uw aantekeningen.

Seizoen/maand	Zon	Neerslag	Max.temp.
1999/2000 winter	+	++	++
2000 maart	--	++	+
2000 april	n	n	++
2000 mei	n	++	++
2000 juni	+	-	+
2000 juli	--	+	--
2000 augustus	+	-	+
2000 september	-	+	+
2000 oktober	--	+	n

Geraadpleegd

- Bergh, J.C.R. v.d., Broed midden in de winter 1978/1979; Bijenteelt 82(1): 22
 Bergh, J.C.R. v.d., Endoscopisch winterbroedonderzoek, Bijenteelt 82(2): 48
 Zoet Ko, 'Van imker tot imker', Bijen 9(11): 308 (2000)
 Avitabile, A. University of Connecticut, Biological Sciences Group, Brood rearing in Honeybee Colonies from late Autumn to Early Spring, Journal of Apicultural Research 17(2): 69 (1978).

Regio 'Midden Brabant' op weg naar 25-jarig jubileum

Ab Kuypers

Wanneer deze maand de imkers behorende tot de Regio Midden Brabant bijeen komen, zal dat voor de honderdste keer zijn. Op weg naar het 25-jarig jubileum, dat zal plaatsvinden medio 2002, spreek ik met de eerste voorzitter, tevens medeoprichter van Regio Midden Brabant, Bert Opsteeg, vergezeld van de huidige voorzitter, Toon Heesakker. Deze 'Regio' is een verzameling van 13 imkerverenigingen, aangesloten bij de ZLTO en organiseert minimaal vier maal per jaar een activiteit voor rond de 320 imkers.

Het begin

Toen Bert Opsteeg, samen met Mari van Iersel in 1977 het plan opperde om, met de kring 'De Baronie' als voorbeeld, voor hun gewest iets dergelijks op te starten, gebeurde dat op min of meer bescheiden schaal. Zeker als we zien welk een aantal verenigingen er nu bij is aangesloten. In eerste instantie begon men met de imkers uit Oosterwijk, Haaren, Udenhout, Vught, Tilburg en Langstraat. De reden om tot regionaal georganiseerde bijeenkomsten te komen was meervoudig.

Bert van Opsteeg: 'In eerste instantie wilden wij bijeenkomsten in groter verband kunnen gaan organiseren, zodat vooral ook de kleinere verenigingen iets voor hun leden konden betekenen. Voor hen is het in de meeste gevallen te duur om zelf lezingen te organiseren. Samen sterk, zou je kunnen zeggen. Daarnaast geeft een grotere kring de mogelijkheid om de onderlinge contacten uit te breiden. Maar ook naar buiten toe sta je als vertegenwoordiger van een grotere groep natuurlijk veel sterker. Ik bedoel, contacten met bijvoorbeeld de Ambrosiushoeve, Wageningen, Belgische zusterorganisaties, die gaan nu eenmaal eenvoudiger voor een grote groep. Als kleine club kom je daar nooit toe. De afgelopen jaren hebben we als regio behoorlijk wat interessante mensen kunnen uitnodigen, die anders nooit voor onze imker beschikbaar zouden zijn'. Van de leden wordt via hun plaatselijke vereniging automatisch een afdracht aan de regio afgestaan. Aangevuld met enige subsidie van de bond komt men zodoende aan een financieel gezond plaatje.

Het heden

Hoewel in het verleden wel anders, worden de laatste jaren voornamelijk alleen lezingen georganiseerd. Deze vinden altijd op een vaste locatie in Udenhout op een vaste avond, de donderdag, plaats. Toon Heesakker: 'Zoals overal zie je ook bij ons een langzame afname van het aantal bezoekers van onze avonden. Ik schat dat wij momenteel op zo'n pak weg 30 mensen per avond zitten. Het maakt in feite niet uit wat we organiseren. Het jammere daarbij is tevens dat het bijna altijd dezelfde gezichten zijn, die je ziet. We proberen wel een zo afwisselend mogelijk programma samen te stellen. Altijd met het idee in ons achterhoofd wat de imkers op dat moment interessant vinden. Niettemin valt het dan toch weer altijd een beetje tegen hoe weinig mensen er op af komen. Een probleem echter, dat ik ook elders bespeur. Een tendens van deze tijd. Jammer is verder, dat er tijdens onze bijeenkomsten eigenlijk te weinig gelegenheid overblijft om zomaar wat bij te kletsen. Op de één of andere manier zouden we daar iets op moeten vinden. Misschien iets van praatavonden over een bepaald onderwerp. Hoewel dat misschien nu juist weer iets is voor kleinere studiegroepjes, zoals je die tegenwoordig overal ziet ontstaan. Mensen met dezelfde belangstelling voor een bepaald onderdeel van het imkeren vinden elkaar in zulke clubjes. Een goede ontwikkeling'.

Toon Heesakker is vanaf 1999 voorzitter van de regio, daarnaast ook voorzitter van zijn plaatselijke vereniging. En als imker vooral iemand, die bij voortduring op zoek is naar nieuwe zaken en daarbij een onderzoekende geest aan de dag legt. Dat hijzelf al zijn materialen fabriceert en daarbij het experiment niet schuwt laat zich raden.

Meer werk

Het organiseren van activiteiten voor zijn regio kost Toon veel tijd. 'Neem nu bijvoorbeeld een uitstapje. Zoiets heeft een lang voortraject. Het is moeilijk te organiseren, je moet met zoveel zaken rekening houden. En als dan uiteindelijk ook de belangstelling nog eens tegenvalt, is dat vaak zonde van de tijd en het geld dat er in wordt gestoken. Eerlijk gezegd zijn we daarmee dan ook gestopt. We houden nu eigenlijk

alleen nog maar lezingen.' Voor Toon houden daarmee de werkzaamheden voor zijn regio nog lang niet op. Er worden ook nog zo'n vier vergaderingen per jaar georganiseerd met de afgevaardigden van de aangesloten verenigingen. Samen maken zij het programma.

Vooraf in de beginjaren van Regio Midden Brabant zijn er verschillende onderwerpen aan de orde geweest. Bert Opsteeg, gedurende die eerste vijftien jaar voorzitter: 'We hebben verschillende malen honingkeuringen georganiseerd. Enkele jaren achtereenvolgend, noem het maar workshops met een bepaald thema. Ik herinner me nog het succes van zo'n bijeenkomst gewijd aan eigen vindingen, dat werd een groot succes. We hebben dat tweemaal gedaan, maar je kan met zoiets natuurlijk niet aan de gang blijven. Je ziet dat je in de loop van de tijd op een gegeven moment weer dezelfde dingen aan de orde stelt.' Dat dat in feite rondom het grote thema imkerij ook niet anders kan, als de nieuwigheden elkaar niet in rap tempo opvolgen, daar zijn we het gedrieën snel over eens. 'Overigens lukte het organiseren van excursies in de beginjaren wel degelijk, vervolgt Bert Opsteeg. 'We gingen soms met bussen vol op stap. Maar ja, de belangstelling van de mensen ligt nu eenmaal wat anders tegenwoordig'.

Organiseren

Over één ding zijn mijn twee gastheren het eens. Besturen en organiseren, daar moet je lol aan beleven, dat moet je niet doen uit verplichting, maar gewoon omdat je dat heel erg leuk vindt. Ze zijn dan ook niet uit op positieve bijval, als ze mij een duizeligmakend lijstje van activiteiten voorhouden. Bert Opsteeg kan gerust een routinier worden genoemd. Hoewel tegenwoordig heel wat rustiger,

heeft hij in vele functies de bijenteelt gediend: bondsbestuurder, regiovoorzitter, commissielid studiedag, voorzitter plaatselijke imkervereniging, bestuurder vrienden Ambrosiushoeve.

Behalve voorzitter van zowel zijn plaatselijke vereniging als van de regio is Toon Heesakker actief met het verzorgen van veel lezingen en rondleidingen. Uitgangspunt hierbij is voor hem het leven van de bijen, maar dat dan wel gezien in hun totale leefomgeving. Over de vele andere hobby's, die deze twee voormannen van de 'Midden-Brabantse' imkers bezig houden zullen we het hier maar niet hebben. Eén ding is mij wel duidelijk geworden, hun leven staat voor een heel groot deel in dienst van de imkerij, zowel individueel als in organisatieverband. De honderdste bijeenkomst, die in februari zal worden gehouden, heeft als thema 'de biologische bestrijdingsmiddelen in de tuinbouw'. Waarmee maar gezegd wil worden, dat imkeren verder kijken is dan naar de bijen alleen. Want natuurlijk wordt dit thema bekeken in relatie tot de bijenteelt in het algemeen.

Lezingen Koninklijke Vlaamse Imkersbond

De AVIB en KOIV nodigen u uit voor een praktijkgerichte voordrachtenreeks in verband met 'Koninginnenweek en kunstmatige inseminatie'. Dit in samenwerking met de Selectiewerkgroep van de Koninklijke Vlaamse Imkersbond. Het geheel omvat een theoretisch en praktijkgericht gedeelte.

Locaties: Kalmthout, Heist-op-den-Berg (Averegten), Oosterzele en Grimming (Helix).

Data: 21 en 28 april, 5 en 19 mei, 16 en 17 juni.

Bij voorkeur inschrijven vóór 2 april 2001 bij:

Reinhilde Van Meenen, Missiehuislei 39,
B-2920 Kalmthout, 00-32-36-669209
Peter Schotsaert, Gentsesteeweg 6,
B09620 Zottegem, 00-32-93-609652 of
Jan Camerlinckx, Schuurlo 12,
B-9880 Aalter, 00-32-93-747982.

Bert Opsteeg (links) en Toon Heesakker in overleg.

Studiedag Imkersbond LLTB

Peter Elshout

De jaarlijkse Limburgse Studiedag (28 okt. jl.) was deze keer door de regio Noord georganiseerd. Zoals iedere deelnemer heeft kunnen ervaren had de organisatie er alles aan gedaan om er een geslaagde dag van te maken. De voorzitter van de studiedag, Lowie van de Goor, hield als ervaren regisseur de touwtjes strak in handen. Toch hadden alle sprekers van die dag ruim de tijd om hun verhaal te doen en de uit het publiek komende vragen te beantwoorden. De 110 deelnemers hebben in de voortreffelijke accommodatie van het restaurant 'De Alde Lind' te Horst waar voor hun geld gekregen.

48

De voorzitter van de Limburgse imkersbond, Frans Heessen, was de eerste spreker. Zijn onderwerp: genetische modificatie van planten – voor de meeste mensen een beladen onderwerp dat zweeft tussen sciencefiction en iets in de zeer verre toekomst – wist hij op een voor iedereen begrijpelijke manier uit te leggen. Ondanks zijn positieve benadering wist hij de bezorgdheid en het wantrouwen toch niet helemaal bij zijn publiek weg te nemen. Ingrepen in het genetisch materiaal en het creëren van niet in de natuur voorkomende soorten met onnatuurlijke eigenschappen, zouden het natuurlijk evenwicht kunnen verstoren. Anderzijds ontstaat er zo een bijna onbegrensde mogelijkheid om plantenziekten en –aantastingen te voorkomen. Ook is het mogelijk geneesmiddelen voor mensen en dieren langs deze weg te ontwikkelen. En onze bijen mogen uit de bloemen van deze genetisch veranderde planten nectar verzamelen met geneeskrachtige stoffen. Helaas zijn er reeds meldingen dat sommige van deze veranderde planten in het geheel niet aantrekkelijk zijn voor bijen en andere bestuiven-

de insecten. Er is dus ook in deze tak van wetenschap nog heel veel werk te doen. Gelukkig houdt de overheid bij dit genetisch 'geknutsel' een vinger aan de pols om risico's van negatieve effecten te voorkomen.

Levend groen.

De tweede spreker, de bioloog en schrijver Arie Koster, is een man met meer dan 'groene vingers'. Met een bijna niet te blussen enthousiasme liet hij zien hoe met weinig werk en onkosten al veel levend groen tot stand kwam. Maar helaas bleek er ook al heel wat van dit insectenvriendelijk groen te zijn verdwenen, zoals bleek uit zijn inmiddels wat verouderde dialezing 'Bloemen langs spoor en wegbermen, dijken en sloten'. Het leert ons des te meer dat de aandacht voor een bereikt resultaat niet mag verflauwen. Ten gevolge van een veranderd beleid bij het wisselen van de groenbeheerderswacht lopen bereikte resultaten in de vorm van exclusieve stukjes natuur vaak groot gevaar weer verloren te gaan. Ook imkers kunnen door alert te blijven een bijdrage leveren aan de instandhouding van de ons nog resterende natuur. Tijdens de middagpauze konden belangstellenden, na het nuttigen van de verzorgde broodmaaltijd, de modelbijenstand van de imkervereniging Horst en Omstreken bezoeken. Het Zoemhukske, gelegen in een schitterende drachtplantentuin, is zeker Limburgs mooiste modelbijenstand. Opgefrist na een kleine wandeling in het wat druilerige weer, kon iedereen naar een inmiddels gearriveerd sprekersduo luisteren.

Insectengif.

De heren medici Blaauw en Smidhuis bespraken een minder plezierige kant van het bijenhouden. Het betrof het ontstaan van een insectenallergie, de

Tijdens de lezingen werkte de keurmeesters achter de schermen., Foto's: P. Elshout

immuñiteitstherapie en de hulp die gespecialiseerde ziekenhuizen kunnen bieden. Met behulp van schema's en dia's belichtten zij dit alles in voldoende mate. Helaas werd in het geheel geen aandacht besteed aan de eerste hulp die er geboden kan worden aan de vaak in doodsangst verkerende slachtoffers. Eerste hulp kan soms van levensbelang zijn. Imkers, hun familie en eventuele bezoekers kunnen hiermee te maken krijgen.

Nederlands bekendste imker.

De hekkensluiser van deze studiedag was Nederlands bekendste imker Cees van Holland. Voor een imker met wel 300 volken, een uitgestrekt en veelzijdig drachtgebied met mogelijk alle drachten die ons landje kent, een professionele honingverwerking, inkoop en verkoop van bijenvolken en -producten, is een spreekwoord van een uur aan de krappe kant. Toch lukte het deze bevlogen imker met behulp van sprekende dia's en een krachtig betoog een flitsende weergave van zijn wijze van imkeren te geven. Een imker die respect verdient.

Uitslag van de honingkeuring

De dag werd afgesloten met de uitslag van de honingkeuring. De keurmeesters waren ditmaal ongekend streng maar rechtvaardig. Er waren 34 inzendingen. De kwaliteit van de honing was uitstekend. Dat bleek ook uit het aantal inzendingen dat in de prijzen viel (21).

De heer Sanders, honingkeurmeester, maakte de uitslag bekend. De prijswinnaars waren:

Klasse 1: Vloeibare honing.

1e prijs - 100 punten: Dhr. F.Smedts uit Meijel.

2e prijs - 99,5 punt: Dhr. F.Smedts uit Meijel.

3e prijs - 98,5 punt: Dhr. A. Baens uit Weert.

3e prijs - 98,5 punt: Dhr. A. Poels uit Meijel.

3e prijs - 98 punten: Dhr. G. Maassen uit Helden/Grashoek.

Klasse 2a - Crèmhoning

1e prijs - 100 punten: Mevr. B. v.d. Vendel uit Puiflijk.

2e prijs - 99 punten: Dhr. P. Elshout uit Susteren.

2e prijs - 99 punten: Dhr. P. Elshout uit Susteren.

Klasse 2b - Gekristalliseerde honing

1e prijs - 100 punten: Dhr. A. Baens uit Weert.

Klasse 3a - Kristalliserende honing

1e prijs - 100 punten: Mevr. B. Raaymakers uit Meijel.

2e prijs - 99 punten: Dhr. P. Elshout uit Susteren. 3e

prijs - 98,5 punt: Dhr. M. Hendriks uit Gastel.

3e prijs - 98 punten: Dhr. A. Baens uit Weert

Klasse 3b - Heide/melange honing

1e prijs - 100 punten: Mevr. B. Raaymakers uit Meijel.

1e prijs - 100 punten: Dhr. F. Smedts uit Meijel.

2e prijs - 99 punten: Mevr. B.v.d. Vendel uit Puiflijk.

Klasse 4 - Heidehoning

1e prijs - 100 punten: Dhr. G. Maassen uit Helden/Grashoek.

2e prijs - 99,5 punt: Dhr. M. Hendriks uit Gastel.

3e prijs - 98,5 punt: Dhr. H. de Laat.

Klasse 8 - Bijenwas

2e prijs - 99,5 punt: Dhr. F. Smedts uit Meijel.

2e prijs - 99 punten: Dhr. A. Poels uit Meijel.

U allen van harte gefeliciteerd!

Deze zeker een van de best georganiseerde studiedagen, met veel diepgang werd afgesloten door de voorzitter van de bond van imkers van de LLTB de heer Frans Heessen.

Honderd en tien geïnteresseerde imkers in een prachtige locatie.

In deze rubriek kunnen imkers kennis over allerlei praktische dingen uit het imkeren met anderen delen. Dat gebeurt nu al meer dan een jaar. De redactie hoopt dat meer imkers hun kennis en ervaringen eens op papier willen zetten. Graag uw bijdrage.

De vraag voor de maand februari was:

Wat zijn uw ervaringen met *crème*honing?

Bijen verwerken nectar op een efficiënte en hygiënische manier tot honing. Raathoning is dan ook het meest perfecte product. Alle handelingen die wij als imkers aan honing verrichten, kunnen afbreuk doen aan de kwaliteit. De noodzakelijke handelingen zoals slingeren, zeven, zemen en oppotten, moeten dan ook zo goed mogelijk worden uitgevoerd. Het maken van *crème*honing is een extra behandeling, die niet noodzakelijk is maar vele voordelen biedt. Er zijn steeds meer imkers die de goede eigenschappen van *crème*honing hebben ontdekt.

Waarom *crème*honing?

- Het belangrijkste voordeel van *crème*honing is wel de goede smerbaarheid.
- Door de fijnere kristallen komt de smaak beter tot zijn recht dan bij grof gekristalliseerde honing.
- Bij *crème*honing heb je geen last van het zogenaamde kaarsvetverschijnsel. Dat zijn onregelmatige witte plekken tegen de binnenkant van de pot.
- *Crème*honing ziet er veel mooier uit dan spontaan gekristalliseerde honing.

Hoe maak je *crème*honing?

Om te beginnen zijn er ook wat dit betreft vele wegen die naar Rome leiden. Om *crème*honing te verkrijgen zal de vloeibare honing fijn moeten kristalliseren. Daartoe voegen we fijn gekristalliseerde honing (enthoning) toe aan de vloeibare honing. Vooral wanneer met handkracht wordt geroerd is het wenselijk de enthoning vooraf te mengen met een klein deel van de vloeibare honing. We verkrijgen hierdoor een betere verspreiding van de enthoning in de overige vloeibare honing.

De hoeveelheid enthoning heeft invloed op de snelheid waarmee het kristallisatieproces verloopt. Zelf ben ik met een potje op de 50 kg vloeibare honing begonnen, terwijl er dat de laatste jaren 5 zijn. Ik gebruik daarvoor honing van koolzaad of klaver. Wanneer je nog geen enthoning hebt koop die dan bij een collega-imker of eventueel in de handel. De temperatuur beïnvloedt ook de snelheid van

kristallisatie. Bij hogere temperaturen verloopt die langzamer. Vooral 's zomers kan dit problemen geven. Zet de honing dus op een koele plek.

Roer minimaal tweemaal per 24 uur, bijvoorbeeld 's morgens of 's avonds. De driekantige stok is het meest gebruikte hulpmiddel. Omdat roeren met de hand zwaar werk is, zijn er tegenwoordig diverse typen roerapparaten in de handel die door middel van een elektrische boormachine worden aangedreven.

We roeren ± 5 minuten per keer.

Het kristallisatieproces is ook sterk afhankelijk van de soort honing. Koolzaadhoning kristalliseert zeer snel en met fijne kristallen. Bij deze honing kun je dan ook volstaan met roeren. Lindehoning kristalliseert langzaam en grof. Heidehoning enten moet worden ontraden vanwege de specifieke eigenschappen die dan verloren zouden gaan.

Vooral bij snel kristalliserende honingen, zoals koolzaad, moet goed opgelet worden dat men het kristallisatieproces niet zover laat gaan dat men de honing niet meer in potten kan doen. Door regelmatig enkele potjes te vullen kun je het tijdstip van afvullen bepalen. De tijdsduur van enten tot afvullen varieert van ± 5-10 dagen. Door goed op te letten en de nodige ervaring op te doen krijg je ook deze techniek onder de knie.

Tot besluit

Het maken van *crème*honing is een middel om een kwalitatief hoogstaand en mooi product op de markt te brengen. Door je afnemers goed voor te lichten zullen ook zij *crème*honing gaan waarderen. Persoonlijk verkoop ik geen potje vloeibare of spontaan gekristalliseerde honing meer (behalve heidehoning). Voor degenen die in 2001 aan de slag willen: veel succes.

Bert Opsteeg, Haaren

Her roeren van de honing

Net iets te laat hebben wij onderstaande reactie op de vraag voor januari ontvangen.

De vraag voor de maand januari was:

Hoe maakt u raampjes schoon?

Al mijn oude en/of onregelmatig uitgebouwde broed- en honingkamerramen worden op de volgende manier schoongemaakt. Met een oud broodmes worden de raten met draad en al uitgesneden. Overgebleven was en propolisresten worden met hetzelfde mes zo goed mogelijk afgeschraapt. Vervolgens wordt naar gelang de hoeveelheid uitgesneden raten 's zomers, maar in ieder geval na het einde van het bijenseizoen, de ramen in kokend sodawater verder schoongemaakt.

Dit gaat als volgt

In het stookhok van de schuur bevindt zich een antieke kookpot, hierin werd voor de komst van

aardgas en wasmachine de kookwas gedaan. De kookpot, inhoud 75 liter, wordt gevuld met regenwater en met een houtvuur aan de kook gebracht. Onder de aftapkraan wordt een RVS wasbak gezet en gedeeltelijk met kokend sodawater gevuld. Per wasbeurt wordt in het water 1 Dadant- of 2 Spaarkastramen gedurende ongeveer één minuut met een stevige bezem aan beide zijden geschrobd. Het veiligheidsaspect wordt hierbij niet vergeten! Bijna als nieuw en hopelijk vrij van schimmels en bacteriën komen de ramen weer tevoorschijn. Aansluitend worden de ramen in een halamidbad gedompeld, na enige tijd afgespoeld met gekookt water en indien mogelijk buiten in de zon te drogen gezet. Het schoonmaken van mijn overig bijenmateriaal gebeurt op dezelfde manier.

J. Santing, Exloo

De vraag voor de maand mei

In mei gaan bijenvolken die zich goed ontwikkeld hebben zwermplannen maken. Als imker wil je graag weten hoever de bijen daarmee zijn. Met behulp van het zogenaamde bouwraam geven de bijen dat duidelijk aan. Hebt u daar ervaringen mee? Waar hang je het raam in het volk. Hoe vaak controleer je dat? Geeft zo'n bouwraam nog meer informatie dan alleen die over zwermneiging

U kunt uw antwoord tot eind maart naar de redactie insturen per brief, op schijf of per E-mail aan redactie@vbbn.nl

Buckfastdag 17 maart

Regio Noord van de BBV houdt haar jaarlijkse Buckfastdag, toegankelijk voor alle geïnteresseerde imkers, in de aula van het Terracollege te Eelde, Burg. Legroweg 29 (tuinbouwschool). Entree leden f 2,50, niet-leden f 5,-. Gebouw open vanaf 09.30 uur, consumpties zijn verkrijgbaar. Naast het onderstaande programma geven wij de knutselaars onder ons graag de gelegenheid hun producten te tonen en toe te lichten. Te denken valt bijvoorbeeld aan kastbodems, bevruchtungskastjes, k.i.-apparaten, broedmachines, invoerkooitjes. Hiertoe wordt een aparte hoek van de aula ingericht. Het Ielgat heeft een prijs van f50,- beschikbaar gesteld voor de beste uitvinding c.q. constructie.

Programma

- 10.00 uur: opening en enkele huishoudelijke zaken.
- 10.15 uur: korte inleidingen van de teeltgroepen Ameland, Erbij, Fiveldal en de Hondsrug over de door hen geteelde lijnen en hun eigenschappen.
- 10.50 uur: pauze met lotenverkoop (prijzen o.a. Buckfastkoninginnen) en bezichtiging uitvindingen.
- 11.15 uur: lezing 'Hoe ik imker met Buckfast in Dadantkasten' door Frans 't Hoen.
- 12.15 uur: uitslag verloting en uitreiking van de prijs voor de beste knutselaar.
- 12.30 uur: sluiting.

Nadere inlichtingen bij Wietse Faber, 050-309 36 66.

Het ligt in onze bedoeling eenmaal in de twee maanden een artikel te plaatsen over de Buckfastbijen. Maar voor we inhoudelijk over de bijen gaan schrijven wil ik eerst de Buckfastvereniging aan u voorstellen. De bron vanwaar uit de artikelen het daglicht zullen zien.

Onderwerpen zullen onder andere zijn: de manier van imkeren met de Buckfastbijen; koninginnen-teelt; kunstmatige inseminatie en selectie. Kortom alles waar de leden van onze vereniging zich mee bezig houden. Vaak ook zullen we terugrijpen naar artikelen uit ons verenigingsblad 'Buckfast Bulletin'.

Buckfast Belangen Verenigd

Buckfast Belangen Verenigd

De naam geeft reeds aan wat het doel is van de twaalf jaar geleden opgerichte vereniging: de kennis van de Buckfastimkers te bundelen om tot een vereniging te komen die de Buckfastbij van wijlen Broeder Adam voor Nederland behoudt en indien mogelijk nog verbetert. We hebben nu zo'n 450 leden die zijn onderverdeeld in vier districten. Deze districten hebben een eigen bestuur, een eigen jaarvergadering met een voordracht en diverse andere activiteiten. Er is een eigen videotheek in opbouw.

District **Noord** bestaat uit Groningen, Friesland en Drente; het secretariaat is bereikbaar op 050-5566070

District **Oost**: Overijssel, Gelderland en de Flevopolders. Het secretariaat is bereikbaar op 0342-424440.

District **West**: Noord- en Zuid-Holland en Utrecht. Secretariaat: 0226-451939

District **Zuid**: Zeeland, Noord Brabant, Limburg en onze Belgische leden, tel. 076-5014116 of 0165-384841.

Woont u in een van de districten en wilt u iets meer weten over de Buckfastbij of wilt u een lezing op uw verenigingsavond bel dan het dichtst zijnde secretariaat voor meer informatie of een afspraak.

De Licentie-houdersgroep

Ongeveer 30 Buckfastimkers zijn een licentie aangegaan met de BBV en opereren onder de vlag van de BBV in tien teeltgroepen verspreid over heel Nederland.

Hieronder enkele passages uit de Licentie-overeenkomst van de BBV ter informatie.

Toelating tot de groep gelicenceerde Buckfastkoninginnentelers.

Wanneer een groep (een of meer personen) een licentieovereenkomst wil sluiten met de BBV, moet die groep aan de volgende criteria voldoen:

- Een of meerdere Buckfastlijnen gedurende drie of meer generaties hebben gehouden en dit kunnen aantonen door middel van een stamboom waarin tot uiting komt dat de lijn(en) tot de originele stamboom van Broeder Adam terug te voeren is (zijn).
- De betreffende koninginnen moeten aan de standaard eis van eigenschappen van Buckfastbijen voldoen.

Wanneer een teeltgroep is toegelaten als licentienemer gelden o.a. de volgende voorwaarden:

- Jaarlijks dient minstens met één lijn te worden geteeld. Voor een goede selectie wordt geadviseerd uit een groep van minimaal 30 raszuiver bevruchte zusterkoninginnen minimaal 8 koninginnen aan te houden. Uit de zustergroep van 8 koninginnen wordt het volgende jaar het beste volk geselecteerd (het teeltvolk). Van dit volk wordt overgelarfd en hiervan worden minimaal 5 volken (met standbevruchte moeren zgn. F1 moeren) aangehouden.

Broeder Adam

- Aangekochte teeltmoeren moeten getest zijn of worden. In geval er een test heeft plaats gehad, moet er een testrapport aanwezig zijn.

- Wanneer een teeltgroep koninginnen, doppen of larven verkoopt, dan moet er een correct ingevulde afstammingskaart worden meegeleverd

- De teeltgroep houdt een administratie bij van de geteelde koninginnen, aanparingen etc: de pedigrees. Als licentienemer is de teeltgroep verplicht ten behoeve van het jaarlijks te verschijnen teeltverslag de pedigrees en een verslag betreffende de kwalificaties op het punt van zwermtraagheid, zachtvaardigheid, raatzit, haaldrift (volgens internationale standaard) en poetsgedrag op verzoek van de BBV op te sturen naar de redacteur van het jaarverslag.

De licentieovereenkomst is uitgebreider dan hier staat afgedrukt maar dat zou in dit artikel te ver voeren. Met het bovenstaande heb ik willen aangeven dat een imker die onder licentie van de BBV Buckfastmateriaal aanbiedt, getest materiaal verkoopt en vaak tegen kostprijs. het teeltmateriaal is tevens getest op Amerikaans vuilbroed.

De licentienemers zullen deze rubriek vullen met voor u wellicht belangrijke informatie zoals bijvoorbeeld

het overgaan van het ene naar het andere ras van bijen, want dat wil nog wel eens mislukken. Ook licentienemers hebben de wijsheid niet in pacht maar wel reeds tien jaar of meer ervaring met koninginnenteelt en selectie. Ik hoop dat we met deze rubriek in het blad bijen vooroordelen en misverstanden in de bijenwereld in Nederland kunnen wegpoetsen en kunnen bijdragen aan het plezier in uw hobby: het imkeren met de bijen naar uw eigen keuze. Veel methodes en werkwijzen kunnen immers bij elke bijensoort toegepast worden.

Ook bezit de BBV diverse mentoren die u desgevraagd met raad en daad bij zullen staan bij het imkeren met Buckfastbijen.

Nadere informatie te verkrijgen bij Ben Klöpping, Voorzitter BBV, 0495-59 18 28.

bijen

CARNICA

Bevruchtungsstation Lemmer vernieuwd

Het bevruchtungsstation Lemmer heeft een metamorfose ondergaan. Door de aanleg van een geluidswal kan de lokatie van het bevruchtungsstation zeer gunstig genoemd worden. Dankzij aannemersbedrijf De Vries uit Joure, die de geluidswal heeft aangelegd, is het terrein optimaal gemakkelijk te bereiken. De ingang van het bevruchtungsstation is aan het Lemsterpad tegenover het bedrijf Kuiken Hytrans. Vanaf het Lemsterpad is er een zandweg aangelegd tot aan het bevruchtungsstation. Sjouwen met bevruchtungskastjes is dus verleden tijd! Een andere verbetering is de opstelling van de bevruchtungskastjes. Deze kunnen op stellingen worden geplaatst. Ze staan dan ongeveer 50 cm boven de grond. Drachtplanten waren altijd wel voor handen in de buurt van het bevruchtungsstation, maar de situatie is nu verbeterd. Op advies van de beheerders van het bevruchtungsstation heeft de aannemer de oostkant van de geluidswal, over een

afstand van 600 bij 10 meter, ingezaaid met zaden van drachtplanten. Aan de imker die met de bevruchtungskastjes naar Lemmer komt is ook gedacht. Er is een lokaal gebouwd waar de bezoeker even kan uitrusten van de reis en een kopje koffie kan drinken. Alleen wat de darrenvolken betreft is er niets veranderd. In Lemmer staan carnica's van de lijn 03 (Sloveens carnica).

Felicitering

Aad de Ruijter is in het kader van de fusie van alle plantaardige proefstations in PPO (Plantaardig Praktijk Onderzoek) benoemd tot teamleider van zowel het proefstation Fruitteelt in Randwijk als van de Ambrosiushoeve. Met deze promotie feliciteren wij hem en wensen hem in de nieuwe functie voldoening en succes toe.

Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij

Bijen en bestuiving

Pas in 1793 ontdekte Christiaan Conrath Sprengel, dat er bestuiving plaats moet vinden voordat bloemen tot productie van zaden of vruchten kunnen komen. Tegenwoordig zijn 'bijenhouder' en 'honing' begrippen, die elkaar vanzelfsprekend aanvullen. De bijen halen immers honing uit de bloemen.

Maar, realiseren we ons heden ten dage wel voldoende dat de rol van onze honingbij in de natuur, het bestuiven van bloemen is? Het stuifmeel uit de helmknoppen van de bloemen moet overgebracht worden naar het stempeloppervlak van de stamper.

54

Het belang van bestuiving

De totale verkoop van inlandse honing zou in Nederland rond de 5 miljoen gulden per jaar schommelen. De economische waarde van de bij als honingproducent is niet bijzonder hoog. Het wordt een heel ander verhaal als we de economische waarde van de bij als bestuiver bezien. We hebben in tunnels en in kassen maar ook in de open lucht een aantal gewassen in cultuur die voor hun vruchtvorming direct afhankelijk zijn van de bestuiving door bijen. Te noemen valt aubergine, courgette, augurk en aardbei en voor zaadproductie asperge. De tomaat wordt het best bestoven door de hommelmel. Een aantal andere gewassen in de volle grond zoals fruit, aardbei of paprika geven kwalitatief een betere opbrengst als gevolg van een goede bestuiving door bijen.

Met name bij de bestuiving onder glas en in tunnels wordt deskundigheid van de imker gevraagd als voorwaarde voor een goede bestuiving. Het zijn de kunstmatige omstandigheden, de teeltechnische beperkingen met betrekking tot de gewassen en de teeltechnische problemen met de bijenvolken, waar de imker kennis van dient te hebben. Zeker voor de beginnend imker zijn dat zaken, waar hij zich bewust van dient te zijn of kennis van moet nemen, voordat hij eraan begint. Behalve de honingbij spelen ook andere sociale en solitaire bijen en hommels hier een belangrijke rol. De solitaire bij, *Osmia rufa* wordt steeds vaker ingezet. De waarde van de totale productie is momenteel ongeveer 1,5 miljard gulden.

De bestuivers en de bestuiving

Naast de rol als bestuivers van cultuurgewassen spelen deze solitaire bijen ook een belangrijke rol bij de bestuiving van de bloemen in de vrije natuur.

Ongeveer 80% van de planten is afhankelijk van insectenbestuiving. De andere bloeiers zijn wind- en waterbestuivers.

Veel bloemen hebben een bloemvorm die insecten lokt en een honingmerk dat insecten de weg wijst naar de nectar. Daarenboven zijn de vormen van de bloembuizen zodanig, dat niet iedere willekeurige bij, hommelmel of solitaire bij van de nectar kan snoepen. Deze bloemen kunnen alleen bestoven worden door een bepaald soort insect. Bloem en insect zijn op elkaar aangewezen. Zo zorgen bloemen zelf voor 'n eerlijke verdeling van nectar en stuifmeel tussen de bestuivers onderling. En ondertussen versjouwen al die insecten het stuifmeel van de ene naar de andere bloem.

Bijdrage aan de natuur

Insecten en met name onze honingbij hebben een belangrijke functie in onze leefomgeving. Dit aspect verdient meer aandacht. Te weinig wordt beseft dat veel zaden, bessen en vruchten, die als voedsel dienen voor vogels en andere dieren, er alleen maar kunnen komen na bestuiving door onze bijen en andere insecten. Imkers moeten dit aspect in hun voorlichtende taak onder de aandacht van het publiek brengen. Men leert dan dat iedere burger bij kan dragen aan een leefbaarder woonomgeving waar behalve insecten zoals bijen ook andere dieren een bestaan hebben. Er zijn in het land een aantal voorbeelden van organisaties, waaronder imkerverenigingen, die vanuit dit principe een bijdrage aan het instandhouden van de natuur hebben geleverd. Imkerverenigingen, die verschillende monotone akkers van een fleurige rand hebben voorzien, of die in overleg met de gemeente de bermen een kleurrijker aanzien hebben gegeven. Daarmee hebben zij een kleine bijdrage geleverd aan wat we 'biotoopverbetering' kunnen noemen. Bestuiving is daarin een centraal begrip omdat een bloeiende bloem bestoven wordt door een bij waarna de bloem vrucht zet en/of zaad ontwikkelt dat gegeten wordt door vogels en kleine zoogdieren zoals muizen die op hun beurt weer worden gevangen door roofvogels en uilen.

Waar onze honingbij al niet goed voor is.

Voederkransonderzoek in 2001

De onlangs ingestelde Adviesgroep Bijengezondheidszorg heeft zich beraden over de onbevredigende situatie die in 2000 is ontstaan en neemt een voorlopig standpunt in. De Bedrijfsraad neemt dat standpunt over.

Vooraf wijzen wij u erop dat in het artikel 'De zwakste schakel' (Bijen 9(12): 344 (2000) tal van onjuistheden staan.

Eerst even terug naar 1999. Veel imkers deden mee aan het gesubsidieerde monitoringsonderzoek dat bedoeld was om een idee te krijgen of AVB-besmetting wellicht latent in volken in Nederland aanwezig was. Let wel, het ging om verzamelen van gegevens, niet om preventiemaatregelen. Bij een positieve melding bezocht de RVV de stand en in enkele gevallen werden volken met sporen vernietigd.

In 2000 verviel de subsidie en hebben wij de imkers naast het onderzoek in ID/Lelystad een goedkopere gelegenheid geboden in Diessen. Het doel kreeg nu het karakter van preventie vooral bij risicosituaties. Nu echter besloot het Ministerie LNV dat bij een positief-uitslag de RVV niet meer zou controleren. Dat verraste ons en plaatste de imker voor de lastige vraag: wat moet ik nu doen? En met die onbeantwoorde vraag gaan we het jaar 2001 in.

Het onderzoek in 1999 leerde ons dat in minder dan 1% van de onderzochte volken sporen werden aangetroffen.

Over het effect in 2000 valt niets te zeggen. Er waren weinig uitbraken maar dat was vroeger eerder regel dan uitzondering. Wel was een aantal imkers erg verontrust nu het onderzoek niet naadloos verliep alsof AVB nu definitief zou toeslaan. Maar laten we even bedenken dat de methode een diagnosemiddel is en geen bestrijdingsmiddel. Daar zit dan vervolgens ook meteen het probleem. Als je met de diagnose niets doet, heeft die weinig zin. Als de RVV een volk met sporen niet verdacht verklaart en niet in actie komt, kunnen we er weinig mee.

Dus hoe nu verder in 2001? Op dit moment kunnen we nog geen sluitend advies geven. Veel hangt af van het beleid van LNV/RVV in 2001. Het overleg is pas begonnen. Wij doen ons best om in het vroege voorjaar deze onduidelijkheid weg te nemen.

Voorlopig doen wij hetzelfde als vorig jaar.

- Wij vragen de koninginnetelers hun volken op sporen te laten onderzoeken en adviseren imkers van hen alleen teeltmateriaal af te nemen als een negatief-uitslag aanwezig is.

- alle overige imkers kunnen ook weer voederkrans-

monsters laten onderzoeken. De prijzen daarvoor zullen we in maart bekend maken.

Wij wijzen er nadrukkelijk op dat wij u nog weinig verwachting kunnen bieden ten aanzien van de follow-up bij een positief-uitslag. Wij zullen het uiterste doen om LNV bij deze preventiemaatregelen te betrekken.

Het is al vaak gezegd, de imker vormt het grootste risico en hygiënisch imkeren vermindert het risico.

Dus elke imker met verantwoordelijkheidsgevoel zal

- elk jaar 30% van de raten vernieuwen
- reservemateriaal goed afkrabben en afvlammen
- geen bijen, broed en raten met andere imkers uitwisselen
- geen aanleiding geven tot roverij
- alleen honing en stuifmeel voeren van eigen stand
- zeer voorzichtig zijn met vreemd materiaal en onbekende zwermen (na opsluiting in een goed geventileerde kist tot de eerste bijen van honger omkomen, is het grootste risico geweken).

Ambrosiushoeve gefuseerd

In november is de fusie van de plantaardige proefstations, waaronder de Ambrosiushoeve, tot één organisatie, PPO (Praktijkonderzoek Plant en Omgeving) een feit geworden. Het bestuurlijk centrum ligt in Wageningen; de Ambrosiushoeve blijft in Hilvarenbeek. Maar toch enkele veranderingen:

- directeur Aad de Ruijter krijgt tevens de leiding over het proefstation Fruitteelt.
 - het bestuur van de Ambrosiushoeve wordt per juni 2001 opgeheven:
 - de projecten van de bijenhouderij moeten gefinancierd worden uit de bijdrage van de imkers (f 10,-/lid).
- Om deze nieuwe situatie te kunnen hanteren heeft de Bedrijfsraad besloten een begeleidingscommissie in te stellen die de schakel zal vormen tussen bijenhouderij en de Ambrosiushoeve. In die commissie zijn benoemd de heren F.W.A. Heessen, G.D.B. van Houwelingen en H. van der Scheer.
- Het wordt nu nog belangrijker dat imkers zinnige projecten voordragen om het volle profijt te hebben van onze bijdrage.

Bedrijfsraad 2000

Eerder meldden wij dat twee werkgroepen een advies zouden geven voor de organisatie en de financiën bij een nauwere samenwerking van vier organisaties.

Geheel op tijd heeft de stuurgroep die adviezen ontvangen. Nu gaan ze naar de besturen die daarop voor 1 februari moeten reageren. En daarna hoort u meer van ons. De vaart zit er dus in.

ALV VBBN 31 maart

De Algemene Ledenvergadering wordt gehouden op zaterdag 31 maart in het Congresgebouw van het Wageningen Internationaal Congres Centrum (WICC), Lawickse Allee 11 te Wageningen, aanvang 10.00 uur, einde 12.30 uur. Vanaf 09.30 uur ontvangst met koffie.

Agenda

- 1 Opening door de Algemeen Voorzitter
- 2 Notulen ALV 25 maart 2000 *)
Zie ook Bijen 9(7/8): 218-219 (2000)
- 3 Mededelingen en ingekomen stukken
- 4 Jaarverslag 2000 *)
- 5 Financiële jaarstukken 1999/2000 *)
• Vragen over de financiële stukken dienen uiterlijk 14 dagen voor de vergadering schriftelijk te worden ingediend
- 6 Commissie Nazien Boeken
• Verslag van de commissie *)
• (Her)benoeming leden van de commissie
- 7 Begroting 2000/2001 en meerjarenraming VBBN *)
• Opmerkingen over de begroting dienen uiterlijk 14 dagen voor de vergadering schriftelijk te worden ingediend.
- 8 Verkiezing hoofdbestuur
• In de volgende vacatures moet worden voorzien:
a. de nog niet vervulde vacature door het aftreden van dhr. G. van Westhreenen in 2000;
b. door het aftreden van Mw. C. Reker per 2001 en zij is reglementair niet herkiesbaar.
c. door het verstrijken van de 2e termijn van dhr. C. Bos, die zich herkiesbaar stelt.
Momenteel zijn nog geen kandidaten beschikbaar. Wij hopen voor de vergadering alsnog kandidaten te kunnen voorstellen en doen daartoe ook een dringend beroep op de verenigingen.
• Per maart 2002 is aftredend de voorzitter dhr. D. Vunderink, statutair eveneens niet meer herkiesbaar. Het HB heeft voorgesteld de voorzitter per 2002 reeds in deze vergadering te benoemen, zodat het jaar 2001 als inwerkperiode kan dienen. Door de verenigingen zijn geen kandidaten ingediend. Het bestuur stelt voor te benoemen dhr. J. Plaizier, lid van het HB.
- 9 Het maandblad Bijen
• Toelichting door de redactie
- 10 Beleidsplan 2001
- 11 Bijengezondheidszorg
• Voorstel vorming van een fonds bestrijding AVB *)
- 12 | Onderzoek mogelijkheid fusie van vier imkerorganisaties *)
- 13 Toekomst bijenhouderij - voordracht van de voorzitter (**)

14 Rondvraag

- Bij voorkeur vragen schriftelijk indienen tijdens de pauze.

15 Sluiting om 12.30 uur.

Op een geschikt moment wordt een koffiepauze ingelast.

- *) De betreffende stukken zijn toegestuurd aan de secretarissen van de subverenigingen en groepsbesturen.
- ***) Voorzover daarvoor tijd beschikbaar is

Middagprogramma

Vanaf 13.00 uur wordt u de mogelijkheid geboden de lunch met koffie/thee te nuttigen in het Bijenhuis te Wageningen. Een lunchpakket kunt u reserveren via telefoon 0317-422422, fax 0317-424180 of e-mail: vbbsn@vbbsn.nl.

Na de lunch wordt vanaf 14.00 uur eveneens in het WICC een aantal lezingen gegeven onder het thema 'Bestuiving' en de Website van de VBBN gedemonstreerd. In het volgende nummer van Bijen wordt het volledige programma gepubliceerd.

Hoe komt u bij het Congrescentrum WICC/IAC?

adres: Lawickse Allee 11 te Wageningen

Openbaar vervoer:

- Vanaf station Arnhem: Midnet bus 50, 80 en 81 (resp. richting Utrecht, Amersfoort en Utrecht)
- Vanaf station Ede/Wageningen: Midnet bus 83 en 84
- Vanaf station Rhenen: Midnet bus 50, 80 en 81 (richting Arnhem)

Voor alle bussen geldt: halte WICC/IAC

De treintaxi brengt u vanaf station Ede/Wageningen tot voor de deur van het Congrescentrum.

Met de auto:

- Via N225 vanaf Rhenen/Breda (A15), 1e kruispunt met verkeerslichten (links Kortenoordallee, rechts Costerweg, recht door Lawickse Allee), recht oversteken en direct de ventweg aan uw rechterhand nemen, na 200 m parkeerterrein IAC aan uw rechterhand.
- Als u het terrein van het Bijenhuis verlaat gaat u rechtsaf, bij de verkeerslichten recht door (Nijenoordallee). Deze weg volgen tot tweede verkeerslicht (u rijdt tegen het Agrobusinesspark aan), linksaf de Kortenoordallee op, doorrijden tot het tweede verkeerslicht (rechtsaf is richting Rhenen). U slaat hier linksaf richting Centrum, meteen de ventweg aan uw rechterhand inrijden, na 200 m parkeerterrein IAC.
- Vanaf Ede (A12) richting Wageningen rijden, op het kruispunt (verkeerslichten) met de Nijenoordallee (links Restaurant 'Het Gesprek') rechtsaf slaan. Zie verdere aanwijzingen hierboven vanaf 'Nijenoordallee'.
- Vanaf Arnhem/Nijmegen: bij het vierde verkeerslicht (Forddealer Van der Kolk) linksaf richting centrum en meteen weer rechts.

a) op het parkeerterrein rechts meteen parkeren, volg het voetpad over de gracht naar het WICC/IAC;

b) voorbij Schouwburg Junushoff (links Postkantoor) rechtsaf, einde weg weer rechts, na ca. 100 m rechts parkeerterrein WICC/IAC.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Ik heb eens een lijstje opgesteld van de onderwerpen die op de agenda staan van het HB en van de Bedrijfsraad. Ik had daar behoefte aan om een aantal redenen. Als je met kandidaten voor een HB-functie praat, willen ze weten wat erom gaat en wat voor hen een mogelijk werkteerren zou kunnen zijn. Je hebt het nodig als een van de argumenten waarom een fusie nodig is. Je hebt het zeker nodig om orde in ons werk te scheppen als de ene prioriteit door de andere wordt ingehaald. En misschien kun je het gebruiken als je van leden hoort dat ze niet begrijpen wat een HB doet. • De lijst bevat ruim 50 onderwerpen binnen 10 thema's. Opgesteld uit zaken die nu op ons bord liggen of waarvan we hebben vastgesteld dat we er iets aan moeten doen. Dus niet uit de statuten gehaald. Niet allemaal even zwaarwichtig, maar een fiks aantal van vitaal belang voor onze toekomst. Toppers zijn uiteraard het beleid voor AVB-besteding en het onderzoek naar fusiemogelijkheid. En met dat al hebben we het behoorlijk druk. Dat is niet erg. Je doet iets goeds en het houdt je lekker scherp en actief.

Maar het heeft ook een frustrerende kant. We werken in het belang van imkerend Nederland, maar dat ziet en merkt er zelf weinig van. Dat vraagt zich hooguit af of het met Bijen en verzekering voldoende waar krijgt voor zijn geld.

Dan komt het voor de hand liggend advies: geef daarover dan informatie aan de leden. Of dat werkt? Het werkt een beetje met heel concrete informatie over een onderwerp van belang, zoals in de rubriek Bedrijfsraad in het decembernummer. Maar ook dan reageert slechts een enkele bestuurder. En dat is heel gewoon. U en ik nemen geen informatie tot ons die op dat moment niet belangrijk voor ons is. En als het later wel belangrijk wordt, zijn we vergeten waar we het kunnen vinden.

Het werkt helemaal niet bij onderwerpen die wij wel bij de kop hebben maar waar nog geen start aan valt te boetsen. En veel onderwerpen verkeren in zo'n bewerkingsstadium.

Dus uitzichtloos? In het geheel niet. Het HB moet het daarbij van de overige bestuurders hebben. Zij moeten onze spraakmakers zijn. Daarom stellen wij zoveel belang in de dialoog met de groepen en de groepsbesturen. Die houden we op de hoogte van wat er speelt en zij zeggen wat zij vinden van onze aanpak. De groepsbesturen krijgen de notulen van het HB en alle afdelingsbesturen krijgen de beleidsstukken, terwijl de HB-leden aanwezig zijn bij de groepsvergaderingen. Zo kunnen de bestuurders weten waarmee het HB bezig is. En dan hopen wij dat zij aan de leden overbrengen dat het in het HB om meer dingen gaat dan het belang van de individuele imker. Natuurlijk is dat belang de basis van ons werk, maar als wij peentjes zetten over de positie van de Ambrosiushoeve in het fusieproces van PPO, dan zal dat imker Bijprater in Darrenoord worst zijn, terwijl het goed overeind houden van ons laatste onderzoekscen- trum van vitaal belang is voor de bijenhouderij. Slechts een voorbeeld.

Dus, wij geven informatie via Bijen voor alle leden, maar het meeste moet verlopen via de bestuurders van de groep

en de afdelingen. Bij sommige onderwerpen is het een kwestie van weten, bij andere van vertrouwen. Hoe kom ik op dit thema? Als een rechtstreeks gevolg van het overleg over een mogelijke fusie. Zoals u in het nieuws van de Bedrijfsraad kunt lezen komt er steeds meer materiaal op tafel. Dus worden uiteraard verschillen tussen de organisaties beter zichtbaar. Met het leuke aspect dat er onvoorziene goede kanten zitten aan die verschillen. Het dwingt je ook om goed op een rij te zetten waarom wij hechten aan onze opzet of organisatie. Moet dat zo blijven omdat wij het bedacht hebben of zou het ook anders kunnen? Dat soort vragen komt op ons allemaal af. En dat vraagt van ons een open mind. Als die fusie mogelijk blijkt, dan komt er een tijd van vernieuwing op ons af. Minstens zo mooi is als dat gepaard gaat met verfrissing. De bakens dan ook meteen maar goed verzetten. En dat betekent de verschillen zorgvuldig beoordelen op wat goed is voor de toekomst. En dat hoeft niet gelijk te lopen met wat goed was in het verleden. We gaan een boeiende tijd tegemoet. Laten we er ook een frisse tijd van maken.

Inbinden maandblad Bijen

U leest op dit moment het tweede nummer van 'Bijen, Maandblad voor imkers' van dit jaar.

Een manier uw maandblad mooi te houden is om deze te laten inbinden. De VBBN biedt namelijk alle lezers, evenals vorig jaar, de mogelijkheid om jaargangen van het maandblad **Bijen** in te laten binden.

De ingebonden jaargangen krijgen een donkergroene harde kaft met goudkleurige opdruk op de rug.

U heeft de mogelijkheid om per jaargang in te laten binden (f 28,50) of per twee jaargangen (f 33,50).

Zorg ervoor dat uw jaargang(en) vóór 1 maart 2001 door ons ontvangen is (zijn). U kunt deze sturen aan: **Secretariaat VBBN**, t.a.v. Marga Canters, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen, afgeven mag natuurlijk ook.

Van de Bestuurstafel

J. Beekman

Het voltallige Bondsbestuur vergaderde op 20 december 2000 te Tilburg in het huis van de ZLTO. De volgende onderwerpen stonden op de agenda en zijn behandeld: **Opening** De voorzitter opende de vergadering met de opmerking dat dit de laatste Bestuursvergadering van het jaar 2000 is, een jaar waar weer van alles aan de orde geweest is met als negatieve uitschieter het faillissement van Honeypack BV. En zoals we in de vorige vergadering hebben afgesproken besluiten we deze vergadering met

een hapje en een drankje. Wellicht gaat de wrange smaak dan een beetje weg.

Notulen bestuursvergadering 1 november

- Geen op/aanmerkingen over de notulen, deze zijn ongewijzigd vastgesteld onder dankzegging voor de samensteller.
- De bijbehorende actielijst is besproken.
- Het uitreiken van decoraties in de maand december kan van de lijst; opgemerkt dient te worden dat de voorzitter niet aanwezig is geweest in Someren wegens ziekte. De twee zilveren spelden zijn door het bestuur van de vereniging opgehaald en uitgereikt.
- Wijzigingen voor het verenigingsboek kunnen bij A. Rietveld opgegeven worden.
- Inzake aanpassen van de formulieren voor het aansprakelijk stellen van veroorzaker spuutschade wordt gewacht op de uitbreiding van dhr. H. v.d. Scheer, die de formulieren al heeft aangepast. Deze zullen te zijner tijd aan de Bondsbesturen aangeboden worden voor bespreking. Waarna deze verder te verkrijgen zullen zijn op de secretariaten van de Bijenhoudersorganisaties.

Mededelingen en ingekomen stukken

Door de voorzitter:

- In de periode 2 november tot 15 december tien keer op weg geweest inzake Honeypack BV.
- drie ledenvergaderingen bijgewoond in de provincie.
- Studiedag, vergadering redactie Bijen, bijwonen van de diploma uitreiking aan Bijenteeltleraren, vergadering met de PD (Plantenziektkundige Dienst).
- Diverse brieven, waaronder brief van dhr. D. Vunderink inzake stof voor de rubriek Bedrijfsnieuws en nabespreking uitreiken van de diploma's in Boxtel. E-mail van Ernst en Young betreffende de jaarrekening 2000. Stukken inzake tuinidee 2001 te 's-Hertogenbosch. Van de secretaris: Weer een zeer uitgebreide en volledige lijst, met onder meer de volgende onderwerpen:
 - Afrekening van 15 bijenkranten, geleverd aan de vereniging Aalst/Waalre.
 - Voorstel van de vereniging Veldhoven, met als onderwerp, Naamsbekendheid via internet en E-mailadres. Voorstel wordt overgenomen, Rietveld zal e.e.a. verzorgen.
 - Schrijven van Kring midden Brabant inzake subsidie aanvraag voor lezingen e.d. Deze zijn te laat aanvraagd voor het jaar 1999 en voor het jaar 2000 ook niet correct. Nogmaals wordt erop gewezen om voor al deze onderwerpen het verenigingsboek te raadplegen voordat men aan een lezing e.g. schoolbezoek begint. De secretaris zal via een brief de betreffende kring op het e.e.a. wijzen.
 - Ook mag vermeld worden dat de Vereniging Bladel de ledenlijst met alle correcties, uitstekend ingevuld een week na verzending door het secretariaat, al weer teruggestuurd heeft. Hulde.

Vergaderdata in 2001

De eerste vergadering van het Bondsbestuur zal plaatsvinden 24 januari 2001, de volgende vergaderdata hangen af van de bespreking met de accountant of we de eerste zaterdag in april onze Algemene vergadering kunnen houden. E.e.a. moet op elkaar zijn afgestemd.

Voorlichtingsboekje

Dit zal verder uitgewerkt worden door de dhr. Janssen,

Rietveld en Van Iersel. De bedoeling is dat ook afzonderlijke hoofdstukken gebruikt kunnen worden. Te denken is aan: honingverwerking, bestuiving en bijenkasten.

Eerste evaluatie studiedag 11 november

- Er waren minder bezoekers dan in 1999
- De kwaliteit van de inzendingen van de te keuren bijenproducten was van een hoog gehalte.
- Huishoudelijk hulp uitstekend.
- Handelaren waren tevreden.
- Minder tevreden was de organisatie over het feit dat de LLTB hun studiedag een week eerder gehouden hebben. Graag wat meer tussenruimte. De ZLTO houdt de studiedag altijd op de tweede zaterdag in november.
- Rekening van de studiedag is nog niet opgemaakt. Lijkt positief.

Hoe verder met onze bibliotheek

- De Koninklijke Bibliotheek heeft afgehaakt.
- De Ambrosiushoeve heeft ook interesse, e.e.a. zal met dhr. C. Smeekens besproken worden.
- Voor het Franse gedeelte is een koper.

Toewerken naar 1 bijenhoudersorganisatie

- Situatie van de stuurgroep Bedrijfsraad 2000.
- De eerste rapporten zijn door de werkgroepen aangeleverd. E.e.a. zal in elkaar geschoven worden tot één rapport. U kunt hier meer over lezen in Bijen.
- Van de hoorzittingen die in ons werkgebied zijn gehouden komt een verslag in Bijen.
- Een uitgebreid verslag gaat naar de secretariaten van de verenigingen.
- Idem de reactie van het Bondsbestuur.

E-mailadressen van de Bondsbestuurders

In de hoorzittingen is gevraagd om deze adressen eens in Bijen te vermelden. In overleg met de redactie van Bijen die geen bezwaar heeft tegen vermelding, volgen hier de adressen:

- J. Beekman: Jbeekman1@freeler.nl
- J. van Doren: Jasenka@dds.nl
- M. van Iersel: M.j.van.iersel@wxs.nl
- A. Rietveld: Yoga.riet@12mve.nl
- J. Janssen: janjo@wisk.net

Voor meer informatie over het bovenstaande kunt u contact opnemen met het secretariaat, 013-5836350, zie ook het verenigingsboek.

Op 1 december 2000 is op 71-jarige leeftijd overleden

BART HERMANS

Een natuurmens, was zoveel mogelijk buiten aan het werk, ook zijn hobby was in de natuur. Bijenhouden en genieten van al wat groeit en bloeit. Op alle vergaderingen en bij alle activiteiten van onze vereniging was hij aanwezig in woord en daad. Wij zullen hem missen in zijn discussies over bijen en drachtplanten. Hij heeft altijd de vereniging mede uitgedragen naar de mensen.

Cisca en de kinderen en kleinkinderen veel sterkte bij het wegvallen van jullie man, vader en opa. En dank voor jullie hartelijkheid aan onze vereniging. Bestuur en leden
ZLTO bijenhoudersvereniging Middelbeers.